

Güvensiz Dünyada Bir Belirsizlik Faktörü Olarak Yabancı Korkusu: İstanbul'daki Kapalı Yerleşimler Üzerinden Bir Değerlendirme*

*

Kadir Şahin

Karabük Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-6860-0155

Öz

Neoliberal belirsizliklerin yükseldiği dünyada artık 'istikrarsızlık' kalıcı bir hayat standardı haline gelmektedir. Bu uğurda toplumsal birlikteliğe dair istikrar vaadi olan her şey bir bir geçersiz hale geldikçe, müşterek ortaklıklara dair anlatılar da giderek değersizleşmeye başlamaktadır. Bu süreçte yükselen radikal bireysellikler, bir güvenlik stratejisi olarak, özel hayat saplantılı kentleşme tarzlarını ortaya çıkarmaktadır. Bauman'ın vurguladığı gibi; "geleneksel kenti var eden pek çok dinamik, yeni koşullar karşısında bir kent belirsizliğine ve hatta korkusuna dönüşmüş durumdadır". Böylesi gerçeklikler etrafında şekillenen kentte yükselen 'yabancı korkusu' giderek de bir gündelik hayat gerçekliğine dönüşmektedir. Ortaya çıkan mevcut koşullar (tarihsel akışın aksine), şehri içeriden bölen yeni bir kentsel güvenlik stratejisi üretmektedir. Kentin ontolojik anlamdaki temellerinin tersine bir şekilde yükselen bu yeni hayat tarzı, güvenlik göstergesi olarak da neoliberalleşen kentin ilişki sistemlerini belirleyen temel faktör haline gelmektedir. Vurgusu yapılan noktanın en önemli örneklerini güvenli siteleri özelinde şekillenen yaşamlarda görmekteyiz. 'Yabancı korkusu' bağlamında kurgulanan bu türden yaşam alanlarını artık Türkiye'de de (bilhassa İstanbul'da) yoğunlukla görmekteyiz. Bu çalışmanın amacı İstanbul metropolitan alanında yükselen söz konusu yerleşimlerin 'zenofobik' ve 'miksofobik' içerimlerinin nasıl işlediğini anlamaya çalışmaktır. Ortaya konulan saptamalar ışığında giderek yükselmekte olan yeni kentleşme tarzının, geleneksel kentin değerleri karşısındaki içeriklerinin neler olduğunu açığa çıkarmayı amaçlamaktayız. Araştırma İstanbul'daki güvenli sitelerde oturan 57 kişiyle yapılan derinlemesine mülakatlar çerçevesinde derlenen, yaklaşık 50 saatlik ses kaydı üzerinden irdelenmiş ve veriler analiz edilirken söylem analizi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Güvenlikli Site, Korku ve Belirsizlik, Zenofobi, Miksofobi.

* Bu çalışma 19-21 Mayıs 2017 tarihleri arasında Kuşadası'nda düzenlenen Zygmunt Bauman sempozyumunda aynı başlıkla sunulan ve özet kitabında basılan bildirinin genişletilmiş halidir.

Fear of Foreignness as a Factor of Uncertainty in the Insecure World: An Evaluation of Closed Settlements in Istanbul

*

Kadir Şahin

Karabük University

ORCID: 0000-0002-6860-0155

Abstract

In a world where neoliberal uncertainties are at rise, 'instability' has become a permanent standard of living. For this cause, as all which promise stability regarding social cohesion becomes invalid, the narrative concerning the joint partnership gets of less value every day. Radical individualization which is at rise in this process as a security strategy reveal private life obsessed urbanization styles. As Bauman stresses; "Under new circumstances, many a dynamics which constitutes the traditional city has turned into an urban uncertainty, and even a fear of urbanization". The rising fear of 'foreigners' in such a city shaped around such realities has been forming into a permanent reality of city. Emergent existing conditions (as opposed to the historical flow generate a new urban security strategy which divides the city from the inside. This new life style which rises on the contrary to the ontological bases of the city has been growing into a leading factor which decides on the systems of relationships in neoliberalizing cities as a security parameter. We observe the most crucial examples of the lives having been emphasized in this study, shaped around gated communities. We have started to heavily witness such living spaces which are based on the 'fear of foreigners' in Turkey (especially in Istanbul). The aim of this study is to attempt to grasp how the 'xenophobic' and 'mixophobic' inclusions of 'gated communities' which at at rise in the metropolitan area of Istanbul work. We aim to reveal the implications of the new urbanization regime against the values of the traditional city in the light of aforementioned determinations. Our research was carried out through about 50 hours of audio recording compiled on the basis of in-depth interviews with 57 people residing in gated communities in Istanbul, and the data was analyzed via discourse analysis.

Keywords: City, Gated Community, Fear and Uncertainty, Xenophobia, Mixophobia.

Giriş: Yabancı Korkusu Bağlamında Bir Tartışma

Kentin tarihsel bağlamı dikkate alındığında, çeşitlilik eksenli vurgulamalar ve anlatılar her dönemde öne çıkmıştır. Kent Aristo'nun da vurgusuyla 'farklılıkların bir aradalığı' (Aristo, 2014) olan bir yaşam alanı olmaktadır. Ayrıca Harvey'in ifade ettiği şekliyle 'kent, insanlık tarihinin belki de ortaya koyabildiği en büyük birikimsel gerçekliğidir' (Harvey, 2005) vurgusu dikkate alındığında, bu iki saptama biçiminin kentin üzerine düşünülmesi gereken koşulları daha anlamlı hale getirdiği aşikârdır. Bu açıdan kent bir insanlık birikimi olmasından ötürü bir yaşam tarzı üretiyorsa, bunun 'çeşitliliğe dayalı bir gündelik hayat etrafında kurgulandığını söyleyebilmek mümkün olmaktadır. Ama kentlerin tarihsel hikâyesine bakarken, modern kentin 'geleneksel' olan halinden 'geç modern' haline doğru yaşanan değişimler, onun bu koşullarında önemli farklılaşmaların olduğunu ortaya koymaktadır. En basitinden kentin fiziksel kurgulanma biçiminde yaşanan büyük dönüşüm bile onun sosyal anlamdaki yaşadığı büyük farklılaşmanın anlatımını yapabilmektedir (Sennett, 2010). Kentin söz konusu 'geleneksel modern' halinde dikkati çeken en önemli figürlerinden birisi de 'duvarların' değişen niteliği ve işlevleri bağlamındaki yaşananlardır. Çünkü yukarıda aktarılan çeşitlilik eksenindeki tarihsel vurgulamalar eşliğinde konuşulabilecek bir diğer örnek, 'kent ve duvarın' her dönemde kadim bir birlikteliği ortaya koymalarıdır (Low, 2003).

Neredeyse kentlerin tarihi kadar eski olan kent duvarlarının tarihi işlevi, modern zamanlarda kadim anlamının dışına çıkan bir misyon edindiğini göstermektedir. Nitekim artık kentlerde yükselen duvarlar bir dışarılık göstergesi olan düşmanlar namına inşa edilmiyor. Bunun anlamı da duvarların artık içsel bütünlüğü sağlayan araçlar olarak inşa edilmemesi olmaktadır. Çünkü bir birliktelik aracı olarak inşa edilen eski duvarlar güvenlik stratejisi olduğu kadar, kentin dış dünyaya dair sınırlarını da çizmesi açısından (bir bakıma kimliksel bir bütünlük sağladığı için) önemli misyonlar üstlenmekteydi. Kentin modern süreçteki yaşadığı büyük değişim hikâyesi, onun geleneksel koşullarının da büyük değişimler yaşandığının anlatıcısıdır. Geç modern kentlerde de hala yoğunlukla inşa edilmeye devam eden duvarlar, bu kez geleneksel anlamının dışına çıkmış bir gerçeklik haline gelmiştir. Çünkü geleneksel kentteki duvarın varoluş gerekçesi olan 'eski tarz korkuların' etiketlendiği düşmanlar kentin dışındakiler olmaktadır. Bugünkü

korkuların etiketlendiği taşıyıcı kitleler ise kentin içindeki hemşeriler, yani birlikte yaşanan diğerler olmaktadır.

“Çağdaş korkular, umumiyetle ‘kentsel korkular’ bir zamanlar şehirlerin kurulmasına neden olan korkuların aksine ‘içerideki düşman’a odaklanır. Bu tür bir korku insanları, bir bütün olarak -bireysel güvenliğin kolektif bir teminatı ve bir kolektif mülk olarak- şehrin bütünlüğü ve sağlamlığından çok, şehrin içindeki kendi malikânelerinin yalıtılması ve sağlamaştırılmasıyla ilgilenmeye sevk eder. Bir zamanlar şehrin etrafını kuşatan duvarlar artık şehri çok farklı yönlerde boydan boya içeriden bölmektedir... Mahallelilerin nöbet tuttuğu bölgeler, belli kişilerin girişine izin verilen sıkı koruma altındaki kamusal mekânlar, kapılarda baştan ayağa silahlı bekçiler ve elektronik olarak işleyen kapılar: Bütün bunlar, şehir kapılarının ardında pusuya yatmış yabancı ordular ya da yol çeteleri, çapulcular ve bilinmeyen öteki başlıca tehlikelere karşı değil, istenmeyen hemşerilere karşı alınmış önlemlerdir artık” (Bauman, 2012a, s. 53).

Geleneksel kentin kadim anlamındaki yaşanan bu büyük değişim bir bakıma modern kentin de hikayesini anlatan bir gerçekliktir. Bir güvenlik vaadi olarak da karşımıza çıkan kentin tarihi, yerini güvensizlikler bağlamında inşa edilen yaşamlara bırakır hale gelmiştir. Kentin yaşadığı bu türden değişimler içerisinde korkunun da değişen niteliğine dair imgeleri barındırmaktadır. Çünkü 'eski korkular' kenti ve kentin birlikteliğini tehdit ederken, bir güvenlik gerekçesi olan savaş buralarda yalnız başına verilebilecek bir gerçeklik değildi. Fakat modern kentin hayatında yükselen yeni tarz belirsizliklerin ürünü olan korkulara karşı verilen mücadele¹ tamamen bireysel boyutta gerçekleşen bir tarz edinir oldu. Bu da kenti içeriden bölen asıl faktördür. Çünkü kent (ya da kentsel yaşam) artık başlı başına bir güvenlik stratejisi olmaktan çıkınca, modern hayatın güvensizlikleri ve belirsizliklerini de içsel bir forma kavuşturarak yeni bir güvenlik stratejisi üretmiş olmaktadır. Tüm bu gerekçeler ışığında modern kentte duvarlara dayalı bir yaşam stratejisi meşru bir gerekçeye dönüşmüş durumdadır (Bauman, 2003). Mevcut tehlike algısı modern öncesindeki gibi dışsal olan düşmanın kentin kapısına dayanmasından daha farklı bir gerçekliğe dönüşmüş oldu. Çünkü korku ve belirsizlikler artık içsel bir dinamik kazanınca, savaş konseptine uygun yaşamlar da 'yeni kentlerde' giderek sıradan bir gündelik hayat tarzı halini geldi (Flusty, 1997). Bu durum da kenti her geçen gün artan şekillerde içeriden bölmeye devam etmektedir. 'Geç modern (neoliberal) kentin' kamusal alanının yaşananlar açısından doğal bir belirsizlik alanına dönüştüğünü iddia etmek de bu açıdan zor bir çıkarım olmamaktadır.

¹ Buna modern kentin gündelik hayat hikayesi demek de mümkün.

Nitekim artık geç modern kente özgü bir doğallık olarak karşımızda duran 'güvenlikli sitelerin' giderek ihtiyaç algısına eşitlenen büyük orandaki artışı da bu koşulların ışığında yaşanan gerçekliklerdir. Artık 'akışkan bireyler' kentin 'kendilerine ait olmadığını düşündükleri alanlarda' umumiyetle korkan bireyler halini aldılar (Bauman, 2011a; 2011b; 2012b; 2016). Bu bağlamıyla düşünüldüğünde yeni kentsel alanlarda yabancı olmanın kendisi dahi başlı başına korkutucu bir faktöre dönüşmüş durumdadır (Bauman, 2014; Sennett, 1999; 2010).

Neoliberal Kentin Yaşamında Yeni Belirsizlikler ve Yeni Korkular

Bizlerin bu yazının sınırlarında tartışacağı kent dinamikleri, bilhassa modern kentin neoliberalleşen tarzına özgü bir anlatım biçimi olacaktır. Çünkü bizlerce burada yenilenen kent belirsizlikleri ve korkuları şeklinde ifade edilen türden vurgulamalar, neoliberal kente özgü şekilde ortaya çıkan hayatların sonucu şeylerdir. Smith'in de vurguladığı üzere 'iş (ya da ekonomi) nasılsa hayat öyledir' (Smith, 2006) saptaması, bir bakıma modern kentin neoliberalleşen tarzının detaylarını geç modern kentin gündelik hayatı adına önemli bir irdeleme noktası haline getirmektedir. Nitekim bu bağlamdaki tüm vurgulamamızda, neoliberalleşen 'yeni tarzdaki gündelik hayatın' hangi bağlamlarda şekillendiği çalışmamız adına de oldukça önemli bir gerçeklik haline gelmektedir. Bu noktada neoliberal (geç modern) kentin sıradanlığı haline gelen 'belirsizlikler ve korkular' bilhassa onun içinde taşıdığı türden ekonomik özelliklerin çıktıkları haline gelmiştir (Sennett, 1977, 2011b; 2012). Çünkü ekonomik olanın sembolik olan her şeyi belirlediği bu dünyada yaşanan hayatlar mevcut koşulların birer sonucu olmaktan başka bir şey değildir (Harvey, 2005b).

"Neoliberal koşullar yeni bir mekânsal form gerektirir. Örneğin izlenebilen, teknolojik kontrolü olan, yeni iş piyasasına uygun, yeni tarz yönetimi mümkün kılan, özerk, hesaplanabilir ve öngörülebilir mekânlar yaratmayı ister... Neoliberal söylemler, politikalar ve öznelliklerin yayılmasının neoliberal şehirciliğin yayılmasına yol açtığı ileri sürülür. Bu şehir öncelikle yatırım, yenilik ve 'yaratıcı sınıf' için tasarlanır ve rekabete dayalı bir kenttir" (Leitner, ve diğerleri, 2007, s. 3-4).

Leitner'd. nin yukarıda bahsettiği neoliberal koşulların gündelik hayat-taki yansıması da artan belirsizlikler dahilindeki çıktılardır (Bauman, 2011a; 2012b; Sennett, 2011b). Bu koşulların en önemli sonuçlarından birisi de mekânın değişen niteliğidir. Çünkü küreselleşen kapitalist çıktılar giderek

mekânı da kendine özgü istikrarsızlıklar ve geçicilikler bağlamında kodlayan bir gerçekliğe dönüştürmüş oldu (Bauman, 2012b). Fakat bu türden ekonomik belirsizlikler gündelik hayatı kodladığı kadar, kentsel yaşamın dinamiklerini de etkilemektedir (Sennet, 1999; 2011a). Bu bakımdan "Sennett'in ifade ettiği gibi... Ekonominin değişen kurumları 'özel bir yere ait olma deneyimini' azalttığı için... insanların mekan, şehir ve muhit gibi coğrafi yerlere bağlılıkları artar" (Bauman, 2016, s. 117). Bu vurgulama yaşanan 'geç modern kent' deneyimlerinin içerisinde taşıdığı en önemli çıktılarından birisi olarak, kentsel yaşamı içeriden parçalayan yeni konut rejimlerinin (ya da güvenli sitelerin) neden artan oranlarda rağbet gördüğünün de anlatımı olmaktadır. Yeni piyasa koşullarının acımasızlığı karşısında mekâna yüklenen anlamın değişimi bu yönlü koşulları artık daha önemli hale getirmektedir. Özellikle geç modern bireylerde artan mekânsal konum merakı, yeni ekonominin mecralarında şekillenen gündelik hayatları yaşamak zorunda kalan bireyleri giderek toplumsal yükümlülükleri olan ilişki biçimlerinin dışına çıkarmaktadır. Ayrıca yaşanan yeni koşullar dâhilinde, belirsizlik ve güvensizlikle başa çıkma işi de bir sosyal devlet gerekliliği olmaksızın çıkınca (her türden fatura gibi) bireyin kendisine kesilmiş bir fatura haline dönüştü. Esnek piyasanın salınımlarında ortaya çıkan belirsizlikler gibi, belirsizlikler etrafında şekillenen gündelik hayatın da her türden güvenlik stratejisi giderek bireysel hale² gelmiş durumdadır (Bauman, 2016, s. 117-119). Devletin ve de toplumun zaman içinde bildiğimiz her türden 'eski' rollerinden vazgeçmesi böylesi bir yaşamın ortaya çıkış nedenlerini teşvik eden unsurların başında gelmektedir.

"Güvensiz bir mevcudiyetin ve belirsiz beklentilerin baskıları altında kalan insanlara daha fazla güvensizlik vaat eder (olduğu için)... esneklik vaadinde bulunurlar... (Bu yüzden de) Güvenli bir yaşam biçiminin özlenen rahatlığının başka yollardan aranması ihtiyacı giderek artmaktadır. Acımasızca bireyselleşen ve özelleşen dünyada insan yaşamının diğer yönleri gibi, emniyet de "kendin yap" tarzı bir iş olmalıdır. Tüm güvenliğin gerekli koşulu olarak görülen "yerinde müdafaa" (üyelerinden başkasının oturmadığı bir bölgede şekillenen) bir mahalle meselesi... koca dünyanın yok etmek için plan yaptığı "güvende olma" duygusunu sağlayacaktır... Bu amaçla da (neoliberal bireyler) kendilerine ait güvenli bir yere ihtiyaç duyarlar. Başka yerler, başkalarının yerleri önemli olmayabilir ama özel yer, kendi yerleri önemlidir" (Bauman, 2016, s. 119-120).

Değişen bu türlü yeni korkular etrafında şekillenen kentsel yaşamın 'geç modern' hali başta da dediğimiz gibi, kentin tarihsel birikimin çok dışında

²Beck buna 'biyografik çözümler' demektedir (Beck, 2010).

bir çıktı ortaya koymaktadır. Nitekim bizlerin bu yazı boyunca *kentin parçalanması (hatta sonu)* olarak ifade ettiği bu durum, bir bakıma kentsel doğaya özgü geleneksel (hatta kadim) ilişki biçimlerinin sona ermesinden başka bir şey değildir. En nihayetinde bir sonuç hükmünde olan bu yeni yaşam formu, derin ve giderilmesi oldukça güç olan belirsizlikler etrafında kurgulanan hayatlar ortaya koyduğu için, kentin bireyleri yeni tarz güvenlik stratejilerini (tıpkı güvenli sitede olduğu gibi) işletmek durumunda kalmaktadırlar. Söz konusu sorunların başında da 'yabancı korkusu' bağlamında şekillenen yeni tarz gündelik hayat stratejilerinin ortaya çıkması gelmektedir. Böylesi stratejiler kent içindeki 'yabancı' imgesinin değişen niteliğinden beslenen dışa vurumlardır. Bir bakıma da kentin sıradanlığı olan 'rutinlerinin ya da doğallıklarının'³ üstesinden gelmek adına fobik koşullara karşılık gelen belli başlı saplantıların oluşmasına neden olmaktadır. Bunları; 'açılma korkusu' (Sennett, 1999; 2010), 'farklılık korkusu (heterofobi) ve yabancı korkusu (zenofobi)' (Bauman, 2010), 'karışma korkusu (mixsofobi)' (Bauman, 2003) ve bir de tarafımızca eklenen 'agorafobi' şeklindeki bir takım anksiyete türleri bağlamında değerlendirilebilmek mümkündür. Çünkü son dönemlerde kentin yenilenen konut rejimi etrafında şekillenen hayatları düşününce, böylesi anksiyete biçimlerini kent hayatının sıradanlıkları kapsamında ele alabilmek kolaylaşmaktadır. Yaşanan kalıcı belirsizlikler karşısında kişiselleşen (biyografik hale gelen) güvenlik stratejilerinin sonucu olan bu koşullar (Bauman, 2014) artık giderek de sıradanlaşan bir kentsel yaşam tarzı olarak ortaya çıkmaktadır.

"Silahlı kapı görevlilerinin girişleri kontrol ettiği güvenli mahalleler: Bir numaralı halk düşmanı kategorisine yükselen önceki modern kararsız kalabalık umacası ile sinsice dolaşan takipçi sapıklar. Kamusal alanların, seçilen kişilerin girebildiği "savunulabilir" dışa kapalı yerleşim bölgelerine indirgenmesi. Ortak yaşamı müzakere etmek yerine ayırmak ve geriye kalan farklılığın suç sayılması. Bütün bunlar kent yaşamının güncel evriminin temel boyutlarıdır" (Bauman, 2016, s. 122).

Bir Belirsizlik ve Korku Faktörü Olan Yabancı Kent Ortamındaki Değişen Niteliği

Tüm bu saptamalar ve kavramsal boyutlu içerikler kent hayatının giderek daha da bireyselleşen güvenlik stratejileri ışığında düşünülünce, 'yabancı korkusu' bağlamında şekillenen bir kentsel yaşamın neden sıradanlaştığının anlatısı olmaktadır. Neoliberal sürecin koşullarını yaşayan 'geç modern

³Fakat bu rutinler geç modern bireyler için artık 'belirsizlikler ve korkular' anlamına gelmektedir.

bireylerin' içinde buldukları kalıcı belirsizlik halleri, kentsel hayatın kendisini onlar adına radikal bir korkunun ürünü olarak yeniden inşa etmeye başlamıştır. Bu durum artık 'yabancı'nın' tanıdık olmayan, sıradan bir insan olabilmesi ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Çünkü 'gündelik hayatı tamamen kuşatan kalıcı belirsizlikler' karşısında inşa edilen izole hayatlar, yabancıya dair her türden sıradan imgeyi dahi bir korkutuculuk faktörüne dönüştürmektedir (Bauman, 2014). Hal böyle olunca kalıcı anksiyetelere tutulan 'geç modern hayatlar', konut organizasyonları bağlamında istikrarlı hale getirilmeye çalışılan gerçekliklere dönüşmektedir. Artık önlem alınması gereken düşman, bir bakıma aynı şehrin sakini olan diğer hemşerilerin kendisi haline gelmiş durumdadır. Fakat verilen tepki biçimleri ise onların statüsünün 'yabancılık' bağlamında yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.

“Güvensizlik canavarının korkutuculuğu kuklayı yaktırır... Yabancı, tanımı gereği, niyetleriyle birlikte hareket eden, en iyi ihtimalle tahmin edebildiğimiz ama asla kesin olarak bilemediğimiz bir ajandır. Yabancı bütün sorularda değişken bir bilinmeyendir (hatta kararlar hakkında ne yapmak ve nasıl davranılacağı bilinmediğinde). Hatta agresif davranıldığında ya da aktiflik reddedildiğinde eylem alanı içinde kalan yabancıların varlığı rahatsız edicidir... Yabancılarla paylaşılan mekân, yabancı yakınlığının göze batmasına dayalı davetsizce yaşamdır... Bozulan kamusal alanlar için (bu noktada) yapılan öneri bir yaşam biçimi ama geleneğin dışında ve duvarların ardında olan bir yaşam biçimidir. Vaat edilen şey şehirden uzak ve izole bir yaşam. İzolasyon, güvenliğin sağlanması için anahtar rol. Amaç (içeri) kabul edilenleri, aşağı statülülerden ayırmak. Bunun anlamı; çitler ve duvarlarla çevrelenen egemenliğin korumalar vasıtasıyla, günün 24 saati kontrol edilen girişler ve ötekileri dışarıda tutmak için bir dizi hizmetler ve tesislerdir” (Bauman, 2003, s. 27-28).

Tüm bu gerçeklikler de geç modern bireylerin, güvenli siteler etrafında kurguladıkları hayatlarında, yabancı'nın nasıl bir misyon edinerek ne yönde değişimler yaşadığının anlatıcısı olmaktadır. Bu açıdan neoliberal yaşamın belirsizliklerine özgü şekillerde yabancı'nın yeni bir kentsel realite edinmesi, bir bakıma yeni kente dair sorgulanması ve anlaşılmasını önemli bir konu haline getirmektedir. Çünkü yeni kentsel yaşamda artan güvensizliğin temellerine dair bu türden sorgulamalar gündelik hayatlardaki yeni tavır alışların da karşılığını ortaya koyacak cinstendir. Fakat güvenlik ve yabancı temelde belirsizlik üzerinden şekillenen bir realite değildir. "Büyük şehirlerde yaşayan herhangi bir kişi gündelik hayatında tanıdıklarından ziyade yabancılarla karşılaşır. Sadece kamusal toplanma alanında yabancılarla daha sık rastlanmaz, insan kapısının önünde de sık sık yabancılarla karşılaşır... Başarılı bir semtin en temel niteliği sokakta tüm bu yabancılar

arasında yürürken kendini emniyette hissetmesidir" (Jacobs, 2011, s. 50). Fakat Jacobs'un bu türden yabancı ve güvenlik vurgusunu neoliberal kent ve özelde de 'güvenlikli sitelerin' gündelik hayata dair pratiklerinde görmek oldukça zorlaşmıştır. Çünkü yeni kentte artık herkes yabancı ve herkes olası bir tehlikeye dönüşmüş durumdadır (Hartman, 2014). Bu da yabancıyı bir belirsizlik bağlamına yerleştiren korku imgesinin çıkış nedenlerinden birisi olmaktadır. "Şehir, yabancıların karşılaştıkları bir ortamdır. Buna karşın "yabancı", birbirinden çok farklı iki şahsiyet olarak görülebilir... (Birincisinde) Yabancılık, dışarılıkla aynı anlama gelir... (İkincisinde) Yabancı, başka bir dünyadan gelen bir yaratık değil, bir meçhuldür... Fakat kendi kimliklerinden emin olmayanların, kendilerine ilişkin geleneksel imgelerini yitirenlerin ya da henüz belirgin olmayan yeni toplumsal gruba ait olanların zihinlerindeki egemen imge, bir meçhul olarak yabancı imgesidir" (Sennett, 2010; s. 75). Sennett'in yabancıya dair bu türden vurguları dikkate alındığında, bir bakıma geç modern (neoliberal) kentte ortaya çıkan yabancı imgesinin 'meçhule' (belirsizliğe) neden eşitlendiği daha açık hale gelmektedir. Yine Sennett'in çizdiği bu nokta, güvenli site sakininin yabancıyı neden bir meçhul haline getirdiğinin vurgusunu yapan bir noktadır. Bu bakımdan burada vurgusu yapılan nokta, neden böylesi yerleşimleri 'gelenek ötesi yerleşimler' olarak dikkate aldığımızın da açıklayıcısıdır. Çünkü 'yabancı'nın' salt belirsizliğe eşitlenen hali, istikrarsızlığı besleyen geleneksel kararsızlıklardan da ayrılan gerçekliklerle ilişki bir bağlama sahiptir. Fakat geleneksel istikrarı aşındıran temel nokta, her türden belirlenmişlikle mesafeli hale gelen neoliberal koşullardan bağımsız bir gerçeklik değildir.

Neoliberal kentin dinamikleri dikkate alındığında hemşerilere verilen bu türlü tepkiler, temelde 'belirsizlikler' üzerine inşa edildiği için önlenemez bir korku faktörünü kalıcı hale getirmektedir. Gündelik hayatın her yerini kuşatan bir korku faktörü haline gelen bu türlü imgeler, içerisinde 'düşmanlık' kurgusunun da ötesinde olan gerçeklikler barındırmaktadır. Çünkü düşman, kendi içerisinde taşıdığı anlamlar dikkate alınınca, düzen ve istikrar sağlayıcı bir aygıt karşılık gelmektedir. Bir bakıma dostun karşıtı olan 'düşman', söz konusu haliyle içerideki kodların tanımlanmasına yardımcı bir gerçekliktir. Fakat düşman taşıdığı bu anlamdan ötürü, aslında güvenliği de kalıcı hale getiren bir dinamiğe dönüşmektedir. Yabancı ise bu durumun aksine, içerisinde barındırdığı 'uygunsuzluk' haliyle büyük bir 'belirsizlik' girdabına dönüşen ve bu nedenle de kendisine karşı mücadeleyi oldukça zorlaştıran bir korku epizodu olmaktadır. Onun anlamı bir istikrar aygıtı olmasından değil, bir belirsizlik faktörüne dönüşmesinden gelir. O ne

dosttur ne düşmandır, bu nedenle de ne içeridedir ne de dışarıdandır. Kendisine karşı karar verilmesi oldukça zor olan bir doğası vardır. Neoliberal dünyanın belirsizlikleri kalıcı hale getiren tüm çalışma dinamikleri dik-kate alındığında, artık 'yabancıya' dair olan her şeyin güvenli siteleri özelinde kalıcı bir gündelik hayat standardına dönüştürüldüğü görülmektedir. Artık bu türden kentsel yaşam alanlarında dost ve düşman imgesinin, içeri-si ve dışarı-sı olmaktan ötürü taşıdığı anlam sona ermiş durumdadır. Bu nedenle de 'yabancı' artık 'geç modern kentte' (neoliberal kentte), bireylerin özel hayatlarının dışında kalan tüm kentsel realitelere sirayet eden bir ger-çekliğe dönüşmüştür.

"Dostlar var, düşmanlar var. Bir de yabancılar var. Dostlar ve düşmanlar birbirle-rinin karşıtı olarak dururlar... Dostlar/düşmanlar karşıtlığı hakikati yalandan, iyiyi kötüden, güzeli çirkinden ayırır. Aynı şekilde uygun ile uygunsuzu, doğru ile yanlış, zevk sahibi ile zevksizi birbirinden ayırır. Dünyayı okunur ve dolayısıyla da yol gösterici kılar. Kuşkuyu defeder. Bilgili insanın önünü görmesini sağlar. Kişinin gitmesi gerektiği yere gitmesini garanti eder... Yabancı ise, bu evcimen hu-sumete, dostlarla düşmanlar arasındaki bu çatışma üreten danışıklı dövüşe karşı isyan eder. Yabancı'nın kendisini -tam da toplumsallaşma olasılığını- tehdit eder... Yabancı, karar verilemeyenler ailesinin bir üyesi (belki de temel ve arketip üye-si)dir" (Bauman, 2014, s. 80-83).

Yabancı bir bakıma 'geleneksel anlamı' etrafında sorgulandığında, bir grup ya da ortaklık için bir değer ya da kod sisteminin ihlali açısından önemli bir korku faktörüdür. Bunun da anlamı aslında bir belirsizlik yuma-ğı olmasından kaynaklıdır. Çünkü her ne yaparsa yapsın, onun içeriden olması mümkün olmayacak 'uygunsuz' kod sistemi, kalıcı istikrar aygıtı arayan 'içerideki yerliler' adına çok önemli referansların da ihlal edebilmesi-nin potansiyeli olmaktadır. Ayrıca onun kalıcı bir istikrar üretmesini önle-yen 'içeriden olmayan' (toprak sahibi olmayan) kodları, 'içeriden olanların' (yerlilerin) kendi gündelik hayatlarını kuracak kararsız ve belirsiz somut-lukları sağlayabilecek asıl faktörün kendisidir. Bu söz konusu durum, me-kana göre referansların daha da önemli hale geldiği ve hatta mekana özgü kodlamaların çok daha büyük bir belirginlik kazandığı neoliberal kentlerde de benzer şekillerde karşımıza çıkmasıdır. Bir bakıma 'içerideki hayat' dışa-rıdaki yabancıların belirsizlikleri bağlamında daha değerli hale gelmektedir. "Yabancı, belirli bir uzamsal daire içerisinde -ya da sınırları uzamsal sınırla-ra benzeyen bir grup içerisinde- sabitlenmiştir, fakat onun bu daire içerisin-deki konumu, başlangıçta oraya ait olmadığı ve bu dairenin içine oraya özgü olmayan ve olmayacak özellikler getirdiği gerçekğinden öncelikli olarak etkilenecektir... Yabancı, mahrem kişisel ilişkiler alanı içinde birçok bakım-

dan çekici ve anlamlı olabilir, ancak yabancı olarak algılandığı sürece diğerlerinin gözünde "toprak sahibi" biri değildir" (Simmel, 2016, s. 27-29). Bir bakıma yabancı, taşıdığı ve ona kalıcı 'uygunsuzluk' statüsü veren 'belirsizlikler' üzerinden var olanı bozma potansiyelini göstererek, içeride olanların güvenlik algılarını da tehdit etmektedir. Bir bakıma yabancı, üstesinden gelinmesi zor olan 'belirsizlik' hallerini üzerinde taşıması, grubun belirgin standardı olmayan kendini kurma stratejisinin de bir parçası olmaktadır. Fakat Simmel'in yaptığı bu vurgular, neoliberal kente özgü bağlamlarda düşünülünce 'yabancı algısının' daha da radikalleştiği bir durumla karşılaşmaktayız. Çünkü onun söylemlerinde 'yabancı', 'öteki' haline geldiği için hayatın istikrarı adına kontrol edilmesi zorunlu olan bir kod sistemi olmaktadır. Bu durumun nedeni de onun içeriden olması mümkün olmayan bir gerçeklik olmasından da kaynaklıdır. Yabancı, tedirgin eden bu uygunsuz hali, belirsizliklerinden kaynaklı olan durumun, en nihayetinde belirlenmişlik ve istikrar sağlayan bir takım çözümlerle kontrol altına alınmasını sağlamaktadır. Böylesi çabalar etrafında kodlanan 'yabancı' bu türden bir realiteye sahip olması, 'işsel olanı ele geçirmesi mümkün olmayan bir belirsizlik' düzeyinde kalmasına neden olmaktadır. Bir bakıma yabancı, 'yerliler adına' (toprağın sahipleri için) işlevsel bir ötekidir. Fakat neoliberal kentte karşımıza çıkan yabancı imgesi ise güvenli siteleri özelinde düşünüldüğünde, Simmel'in vurgularından bir adım daha öteye gitmektedir. Bauman'ın da vurguladığı gibi, yabancı artık bir belirsizlik faktörü olduğu kadar, içerideki tüm kod sistemini ve hatta varoluşsal koşulları bozup ele geçirmesi muhtemel bir risk ve korku faktörüdür. Yani Simmel'in 'yabancı pasifliği' (asla yerli olması mümkün olamaması açısından) yerliler (ya da içeridekiler) için bir kalıcılık sağlayan belirsizlik durumu olmaktan çıktı. *Artık yabancı, taşıdığı uygunsuzluğuyla birlikte, kontrol edilmesi hiç de mümkün olmayan bir her yerdelik kazanmış durumdadır. Onun edindiği bu türden özellikler, içerideki tüm kod sistemlerini dağıtması muhtemel bir düşmana dönüşmesinin de asıl nedenidir. Bu açıdan yabancı, artık onunla sürekli savaşılması gereken ve gündelik hayatın güvenliğini baştan aşağı tehdit eden bir belirsizlik canavarına dönüşmüş durumdadır.* Bu bakımdan yabancı için, toprağı ele geçirmesi mümkün olmayan bir belirsizlik algısı gitti, onun yerine içerideki her şeyi ele geçirmesi muhtemel bir risk ve korku faktörüne dönüşmüş oldu. Ona karşı sürdürülen savaşın rasyonellikten uzakta ve tabularla iç içe geçmesini sağlayan nokta da burasıdır.

"Yabancı, gündelik hayata "baştan", "kökeninden", "en başından beri", "ezelden beri" ait değildir. Dolayısıyla da gündelik hayatın kendiliğinden olan sıradanlığını

sorgular ve bu haliyle de varoluşun "çıplak tarihselliğini" somutlaştırır. Gelmiş olduğunun hatırlanması, orada bulunuşa tarihsel bir olay anlamı katar. Bir taraftan öteki tarafa geçişi, var oluş haritasındaki önemli bir sınırı ihlal eder; bundan dolayı da buna şiddetle karşı gelinmesi gerekir... Yabancı tehlikeli uygunsuzluğu burada da bitmez. Yabancı, dünyanın uzamsal düzenini -ahlaki ve topografik yakınlık arasındaki özlenen eşgüdümü, dostların birlikteliğini ve düşmanların uzaklığını- baltalar. Fiziksel ve ruhsal mesafe arasındaki uyumu bozar... Yabancı varlığı, ortodoks sınır işaretlerinin güvenilirliğine ve düzen kurmanın evrensel araçlarına karşı bir meydan okumadır" (Bauman, 2014, s. 89-90).

Geç modern (neoliberal) kent yaşamı, yabancılar bağlamındaki gerçekliği bitmeyen bir belirsizlik savaşına dönüştürünce, hayatın kendisini de her zaman var olan bir kalıcı savaş konseptine dönüştürmektedir. Yenilenen anlamına bağlı olarak yabancı, zaten kalıcı belirsizliklerin ürünü olan bir hayat tarzının yaşandığı yerde, her an kötülük yapması muhtemel bir imgeye dönüşmektedir. Böylesi bir yabancı, gerçekliği olmasa da (sadece tabudan ibaret olsa bile) belirsizliklerin somutlaştırıcısı olabileceği için, neredeyse aranan (ve hatta inşa edilen) gerçekliğe dönüşmektedir. Bir bakıma her türden kötülüğü üstlenebilecek somut bir canavara dönüşen ve buna dayalı olarak sürdürülmek istenen gündelik hayatın gerekçesi haline gelmektedir. Çünkü risk ve korku, somut bir karakteri olan belirlenmişliklerin ürünü değildir. Bilakis soyut içeriklerle şekillenen ve dışa vurulan bir bağlamı vardır (Beck, 2011). Yabancı bu yönlü özellikleri, belirsizlikleri kontrol edilebilir hale getiren çözümlerin rasyonelce tavrı alma biçimleri olarak algılanabilmeleri için önemli olmaktadır. 'Geç modern kent' hayatının belirsizliklerle sarmalanan halinin sürdürülebilirliği açısından böylesi bir yabancı imgesi oldukça işlevsel hale gelmektedir. Bir bakıma yabancı, yeni koşullara özgü bir istikrar anlatisını mümkün kılan bir imgedir. Fakat bu durumun bir başka sonucu da yabancıyı bir gerçeklik olmaktan çıkarıp belirsizliklerin şekillendirdiği hayallerin ürünü olan bir bağlama kavuşturmaktadır. Bu durum da 'geç modern bireyin' kalıcı anksiyetelerinin belirginlikler kazanmasına neden olmaktadır.

"İnsan ilişkileriyle ilgili belirsizliğin artması, her an her şey olabilir kanısını güçlendiriyor... En nadir istisnai olaylara dayanarak her şeyin olabileceği ispatlanmaya çalışıyor... "Tehlikeli yabancı" imgesi, en akla gelemecek sorunları, hayal gücümüzü kemiren bir tehdide dönüştürüyor... Günümüzde, sorun ne olursa olsun en kötü ihtimali düşünme eğilimi hâkim durumda... Güvenlik kaygısı, gündelik hayatın sorunsallaştırılması sürecinin bir sonucu olarak da algılanabilir. Yaşamdaki birçok temel ilişkinin dayandığı varsayımlar sarsılıyor... Dolayısıyla yabancılar, sadece tanımadığımız insanlar değil güvenmediğimiz insanlar haline geliyor.

İhtiyatlılık ilkesi, yabancılarla kurduğumuz ilişkilerde ortaya çıkan muğlak durumlarda takınılacak en doğru tavır olarak beliriyor" (Furedi, 2001, s. 149-156).

'Her an bir şeyler olacak' tarzında yaşanan belirsizlik yüklü kent hayatı, Furedi'nin de vurguladığı gibi 'her an bizi vurması muhtemel bilinemez Yunan tanrıları misali' (Furedi, 2001) artık etrafımızda dolaşmaktadır. Bu kurguyla akan bir gündelik hayatın en büyük sorunu da korkuların eşliğinde yaşanan kalıcı güvensizliğin kemiriciliklerini kalıcı hale getirmesidir. 'Her an kötü şeyler olacak beklentisi' etrafında yaşanan böylesi bir hayatta istikrarlı bir anlatı ortaya koyabilmek adına somut bazı göstergelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan 'tehlikeli yabancı' imgesi hiç şüphesiz, kentsel yaşamın belirsizliğine karşı ortaya konulan bir istikrar anlatısı olduğu için, kesinlikle var olması ve hatta yaratılması gereken imgeler olmaktadır. Çünkü hayatın belirsizliğine karşı kalıcı anksiyetelere tutulmuş 'geç modern bireyler', kentsel yaşamın güvenliği adına aldıkları tüm önlemlerin bir gereklilik olduğu hissine ancak bu şekilde bir doğruluk hissi yükleyebilmektedir. Bu açıdan 'savaş konseptine bürünmeye başlayan sıradan kent hayatı' (Flusty, 1997) için yabancı imgesi, bir bakıma 'içerideki' hayatın anlamlı hale getirilebilmesi açısından 'varlığı gerekli olan düşman imgesinin' de ötesine geçmektedir. Nitekim bu imge, yaşanan hayata dair tutarlılık arayışı olarak var olması gereken bir imgeye dönüşmektedir. Fakat bu arayışın çoğu zaman somut bir olay ya da gerçeklik üzerinden inşa edilememesi sadece tabu boyutunda kalmasını da sağlamaktadır. Böylesi bir günah keçisi olmasa bile, yeni kentsel hayatın sürdürülebilirliği açısından bir gereklilik haline geleceğini vurgulamak yanlış bir saptama olmayacaktır. Bu nedenle eğer somut bir düşman vurgusu yoksa, tüm belirsizlikleri ve sonucunda ortaya çıkan korkutuculukları üstlenecek yabancı, düşman imgesinin yerine yaratılmaya çalışılacak temel bir gerçeklik olmaktadır. Sonuç olarak yeni kentsel hayatın⁴ artan tüm korkutuculuklarına bağlı olarak, bir istikrar aygıtına dönüştürülmeye çalışılan yabancı, soyut korkuları somutlaştıran (ve de rasyonel hale getiren) bir araç olarak düşünölmeye çalışılır. Yabancı imgesindeki yaşanan büyük farklılaşmaların vurgusu da bu noktaya bağlı olarak daha kolay kavranabilir hale gelmektedir.

"Korkuların yoğunluğu düşünöldüğünde, hiç yabancı yoksa icat edilmelidir. Yabancı, mahalle sakinlerinin güvenlik amaçlı gözetleme yapması, kapalı devre televizyon ve tepeden tırnağa silahlı korumalar vasıtasıyla günlük olarak icat edilir ya da tercihen yorumlanır. Tetiklediği ihtiyat ve savunucu/saldırgan atılımlar, kendi

⁴Geç modern ya da neoliberal kent hayatının.

hedeflerini yaratırlar. Onlar sayesinde yabancı, saçma bir yaratık şekline sokulur, yaratık da tehdit haline dönüştürülür. Etrafa saçılmış, serbestçe dolaşan kaygılar, sert bir çekirdek edinirler. Asırlık saflık rüyası, kısa süre önce, "kusursuz" (şeffaf, kestirilebilir, beklenmedik olaylardan muaf) toplum görüşünü sarmaladı ve artık esas hedefi "güvenli mahalle cemaati" oldu... uzun yolun ufkunda görünen ise "gönüllü gettonun" tuhaf bir mutandıdır" (Bauman, 2016, s. 122-123).

Mevcut haliyle de yabancılar, bir bakıma gereklilik hükmüne bürünen korkutuculuğuyla birlikte, kentsel yaşamda ortaya çıkan mantıksızlıkları rasyonelleştirebilir gerekçeler haline gelmektedir. Bu açıdan artık kalıcılık edinen 'yüksek ihtiyatlılık' tarzının (Furedi, 2001) etrafında şekillenen kent hayatındaki pek çok davranışın makulleştirici zemini de yine bu türden bir yabancılık imgesi olmaktadır. Nitekim bu kitlelerin yaşadığı türden 'yabancı korkusu' (zenofobi) anlaşılan zihinlerinde gerekçeli, makul ve somutluğu olan diğer pek çok gündelik hayat davranışını kodlayan (ve dolayısıyla da mümkün kılan) asıl faktör olmaktadır. Bir bakıma yabancı ya da yabancı korkusu, onlar açısından 'haklılığı olan' kentsel korkular inşa edebilmenin gerekçesidir. Dahası geç modern bireylerin kentteki yaşam stratejilerinin heterofobik, miksofobik ve agorafobik hallerdeki saplantılarla sürdürülebilmesi adına bir makuliyet çerçevesi olmaktadır. Nitekim yaşananlar onların kent hayatına karşı sergiledikleri 'karışma korkusunu' tetikleyen durumların neden bir yaşam stratejisine dönüşebildiğinin de açıklayıcısı olan noktadır. Tüm bu yaşananlar da yeni kentin niteliklerine özgü 'küresel vasıflı bireylerini' yabancı korkusu üzerinden miksofobik karakterli şahsiyetler haline getirmektedir. Çünkü artık yeni tarzdaki mahremiyet (ve ona yüklenen yeni güvenlik stratejileri) mekân olduğundan daha değerli hale getirdi. Mahremiyet yeni tarz konseptler eşliğinde bir güvenlik vaadine dönüşünce, mekân da buna özgü bir sembolik değer kazanır oldu. Çünkü belirsizliği kontrol etmek adına mekân artık değerli bir araçtır. Kalabalık ve yabancı bağlamında şekillenen kamusal tekinsizliklerin korkutuculuğu da artık önemli bir derinliği içerisinde barındırır oldu. Karşımızda duran şey de geç modern kent hayatının miksofobik koşullarının bu yüzden kalıcı bir tarz ediniyor olmasından başka bir şey değildir. Bir bakıma da Aristo'nun kent saptamasının çöküşünü ilan eden gerçeklik olmaktadır. Bizim de bir arada olmanın gereksizliği ve anlamsızlığı bağlamında ifade ederek 'kent sonu' dediğimiz noktanın kalıcılık kazanmasıdır.

"Miksofobi kendisini, çeşitlilik ve farklılıklardan oluşan bir denizin ortasında benzerlik ve aynılıklardan oluşan adalar kurma eğilimiyle belli eder... Hali vakti yerinde şehirlilerin, insanın başına ne geleceği belli olmayan şehir sokaklarından kaçıp kendilerine çevresi duvarlarla örülü, silahlı güvenlik görevlileriyle korunan ve

kapalı devre izleme sistemleri ve izinsiz giriş alarmlarıyla donanmış, içeri kimin alınacağı konusunda seçici davranılan 'kapalı siteler' de bir yaşam satın alma eğiliminden bahsediyorum. Kendilerine sıkı güvenli bir 'kapalı site' de yer edinmiş bir avuç şanslı insan 'güvenlik hizmetleri' için bir avuç para döküyor: her tür karışımından uzak durmak için. Kapalı 'siteler' mekânsal bir anlamsızlık içinde duran özel koza öbeklerine benziyor" (Bauman, 2011b, s. 171-172).

Değişen koşulların ürünü olarak yabancı, kalıcı belirsizliklerden kaynaklı olan dünyada farklı anlamlar yüklediği artık aşıkardır. Hayata dair istikrar anlatılarını yitiren 'geç modern bireyler' için yabancı, geçici de olsa istikrar aygıtı arayışına dönüşmesinin nedenleri vardır. Çünkü mevcut koşulların ürünü olarak ortaya çıkan, 'ruhu kemiren ve bitmeyen korkular' arasında, evin bir güvenlik aygıtına dönüşebilmesi oldukça zor hale gelmektedir. Nitekim evin bu türden bireylerin algılarında, güvenlik söyleminden uzakta bir doğaya erişmesi yaşanabilir hale getirilmesi gittikçe zorlaşan bir mekana dönüşmesine neden olmaktadır. Bu durumda ortaya çıkan şey, zaten istikrarını yitirdiği için yaşanmaz bir imge edinen kent ve kamusal hayata karşı, evin de yaşanabilir olduğu yönündeki anlamını yitirmesinin eklenmesidir. Doğal olarak evin güvenli bir yer olduğu söyleminin yaşatılabilmesi, bir bakıma kentin ya da kamusal hayatın (içindeki yabancılarla birlikte) yaşanılmaz olduğunun baştan kabul edilmesine bağlı hale gelmektedir. Bu koşulların ürünü olan "güvenli ev imgesi; sokağı, 'evin dışını' tehlikelerle dolu bir alana dönüştürür;... -ki bu riskler 'tanıdık olamayan insanları', tam düşman değilse de 'tehlikeli öğelere' dönüştürür- temizlenmiş bir mekân düşüdür... Başka bir deyişle bu ev, kent hayatının, yabancıların yabancılar arasındaki hayatının acıları ve üzüntüleri için çok arzulanan bir çaredir" (Bauman, 2011a, s. 116-117). O halde yabancı, klasik anlamına sadık bir gerçeklik olarak varlığını devam ettirmesi hiç de mümkün görünmemektedir.

"Yabancılar, aynı zamanda, bilinmeze, belirsizliğe ve tahmin edilmeze karşı içimizde taşıdığımız korkuyla isabetli ve işe yarar bir çıkış kaynağı sağlar. Evlerimizden ve sokaklarımızdan yabancıları kovarak belirsizlikten hortlamış güvensizlik hayaletini bir süreliğine de olsa def etmiş oluyoruz: Bu korkutucu ama ele avuca gelmezliğiyle sinir bozan canavar temsilen de olsa yakılmış olur. Ancak bu şeytan çıkarma ayinleri akışkan modern hayatımızı zedelemeyen ve kesinlikle iyileştirerek bitmez: Güvensizlik yaymayı sürdürür ve yaşam inatla belirsiz, düzensiz ve değişken kalmaya devam eder" (Bauman, 2011b, s. 169-170).

Ortaya koyduğumuz gerçeklikler bağlamında yaşanan kentsel hayatı incelediğimizde, artık kentsel ayrışma dinamiklerinden biri olarak 'yabancılaşma imgesi', yenilenen kent ortamında yaşanan mekânı kodlama aracına dönüşmüş durumdadır. Bu açıdan da birlikte yaşam stratejisinin çıktısı olması beklenen kentin toplumsal ilişki

ortamları, artık hiç olmadığı kadar 'nötrleşen ilişki mekanları' (Sennett, 1999) haline gelmiştir. Bu yönüyle tarihsel bağlamı da dikkate aldığımda, 'yabancı imgesine' yüklenen anlamlar üzerinden hiç olmadığı kadar ayrışan ve hatta ilişkisiz bir birlik-teliğe dönüşen kent ortamı, 'güvenlikli siteler' özelinde 'kentin sonu' diyebileceğimiz bir yenilenen yaşam formunu ortaya koymaktadır. Bu açıdan tüm birlikte yaşam stratejilerini karşısına alan güvenlikli sitelerdeki mekânsal dizayn hali, neoliberal ölçeklerde dönüşümler yaşayan kentin en önemli sunumlarından birisi olmaktadır. Yaşanan gelişmelerin 'kenti içeriden parçalaması' olarak adlandırabileceğimiz bu dönüşüm, Aristo'nun ortaya koyduğu kent tanımından çok başka bir gerçekliği ortaya koymaktadır. Bu bakımdan artık kentsel yaşam, 'farklılıklar ekseninde bir arada olma' imgesinden uzaklaşarak, kodları belli olan kent kategorilerindeki benzerlerle birlikte yaşam imgesine dönüşmüş durumdadır. Çünkü yabancıların artık bir bilinemezlik ve belirsizlik faktörüne dönüşen haline karşılık, geç modern bireylerin de ilişkisizlik ya da içe kapanma talebinde bulunma (Sennett, 2010) durumları giderek hayati bir güvenlik stratejisi haline gelmiştir. Bu bakımdan güvenlikli sitelerin neoliberal kente özgü bağlamlarda bulunduğu ilişkisiz özel hayatlar; yabancıların tekinsizliği, kestirilemezliği ve belirsizliğine karşılık ilişkisizlikler sağlaması açısından da 'geç modern bireylerin' arzuladığı yaşam alanları olmaktadır. "(Artık) Kentte, bir kişinin evinin bulunduğu yer bir başka kişi için düşmanca bir ortamdır... Kent sakinleri yabancıların varlığını göz ardı edebildikleri ve işaretleri görülen tehlikeleri etkisiz hale getirebilme derecelerine göre tabakalaşırlar" (Bauman, 2011a, s. 113-114). 'Neoliberal kentte' yaşanan belirsizlik, kentin doğallığı olan yabancıyı her haliyle (saf bir tehlike göstergesi olmasa bile)⁵ bir potansiyel tehlike göstergesine eşitlenmiş oldu. Ötekine dair olan hayat biçimlerini kabul etmeyen bu türden yaşam biçimleri, tıpkı bir istilacı rolünü oynayan yabancıya dair zenofobik ve heterofobik tavırlar takınmaktan kendini alamamaktadır. Artık böylesi korkular bir kent sıradanlığı halini gelmiş durumdadır (Bauman, 2010). Bu açıdan geç modern evredeki yaşananlar bağlamında ortaya çıkan 'güvenli ev' imgesi, neoliberal dönüşüme özgü yeni bir yaşamsal form niteliğindedir. En önemli sonucu da inşa edilen korkulara özgü şekillerde (tıpkı yabancı korkusunun inşası gibi) içeriden büyük bir çöküş yaşıyor olmasıdır.

"Görünüşe göre ayırım pratik değerini büyük oranda yitirirken mekâna göre ayırım önem kazanmıştır. Ortak kentsel yerleşim alanları bütün öteki türler arasından ağırlıklı olarak bir tür insanın bulunabileceği ya da belli türden insanların bulunmayacağı alanlara bölünmeye başlamıştır; böylelikle hata ihtimali büyük oranda azaltılmıştır. Özelliği olan, seçilmişlerin girebildiği bu alanlarda bile kişi

⁵Çünkü bu türden sunumların dilinde somutluğu olan göstergeler söz konusu değildir.

hala yabancılar arasındadır ama en azından artık yabancıların kabaca bir kategoriye ait olduğundan (ya da daha çok, alternatif kategorilerin çoğunun dışlandığından emin olabilir. Dolayısıyla ayrıma tabi alanların uyumlu hale gelmeleri ancak dışlama uygulamaları, seçici ve bu yüzden sınırlı kabul uygulamaları ile sağlanabilir... Kontrol noktası, resepsiyon ve güvenlik görevlileri, hepsi dışlama uygulamalarının belirgin simgeleri ve araçlarıdır. Onların mevcudiyeti, korudukları ve denetledikleri yere ancak seçilmiş insanların girebileceği anlamına gelir... Korunaklı giriş kapıları ile belirlenmiş sınırlı toprak parçası, dış dünyadan farklı olarak yabancılardan kurtarılmıştır. Böyle korunaklı bir yere kim girerse içerideki başkalarının bir dereceye kadar yabancılara özgü olağan muğlaklıktan arınmış olduğundan, içeride karşılaşılabilecek bütün insanların en azından seçilmiş özellikler açısından birbirlerine benzediklerinden ve bu yüzden aynı kategoriye ait kişiler olarak muamele görebileceklerinden emin olabilir" (Bauman, 2010, s. 76-77).

Tüm bu vurgulardan hareketle çalışmamızın bundan sonraki kısmında da ortaya konulan tartışmanın çerçevesine özgü olarak, İstanbul'daki güvenli sitelerde yaşayan bireylerin gündelik hayatlarındaki bu türden yansımalarının neler olduğunun saptaması yapılmaya çalışılmıştır. Bu vurgulardan hareketle de ortaya konulan tartışmanın mevcut kentlerimiz bağlamındaki yansımalarının örnekleri detaylandırılarak yaşanmakta olan gerçeklik açıklanmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın Yöntemi ve Tekniği

Tartışmamızın temelini oluşturan alan çalışması, 2016 yılının Ocak ayında sonlandırılan 'Neoliberal Kentsel Dönüşümün Yeni Mekânsal Alanları Olarak Güvenli Siteler: İstanbul Örneği Üzerinden Kapalı Yerleşimlerin Risk ve Güvenlik Bağlamında İncelenmesi' adlı doktora tezinin verileri üzerinden derlenmiştir. Söz konusu araştırmanın ortaya konulan özgün verilerinin, bu çalışma ile uygunluk gösteren çıktıları arasından yapılan yeni bir derleme ile tartışmanın ortaya koyduğu gerçeklikler irdelenmeye çalışılmıştır. Merriam'ın da ifade ettiği gibi (2013) "sınırlı bir sistem ya da vaka belirli bir sürecin, konunun ya da kaygının bir kesiti olduğu için... özünde ilgi çekici olduğu için seçilebilir" (s. 41-42) saptaması, elde edilen 'veri grubunun' ilgi çekici özgünlüğü ve tutarlığı açısından yeniden değerlendirmesi teşvik edici cinstendi. Bu nedenle de çalışmanın alanında karşılaşılan verilerin kendi içinde tutarlılık gösteren 'yabancı korkusu' bağlamı, tartışmanın merkezine konulan irdeleme kıstası olmaktaydı. Çünkü bu yöndeki yoğun ve tutarlı veri grubu, neoliberal kentin kendi içinde işlettiği büyük bir 'yabancı korkusunu' açık eder nitelikteydi.

Çalışma İstanbul metropolitan alanındaki güvenli sitelerde yaşayan 57 kişiyle nitel kıstaslarda sürdürülen derinlemesine görüşmeler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Toplamda çalışma boyunca yaklaşık 50 saatlik (49,13) ses kaydı oluşturulmuş ve ortaya konulan kayıtlar üzerinden 'söylem analizleri' vasıtasıyla da derinlemesine irdelemeler yapılarak verilerin derlenmesine çalışılmıştır. Çalışmanın geniş bir alana yayılması (bkz. şekil 1) ve görüşülen kitlenin nitel çalışma açısından oldukça büyük bir rakama erişmesi, çalışmanın başında belirlenen bir planlanmışlık değildi. Görüşmelerin 57 kişiyle sonlandırılmasının nedeni, ilgili sayıya erişildiğinde alanın sunduğu verilerin doygunluk gösterdiği ve kendisini tekrarladığı gerekçesiydi. Nitekim alanın sunduğu veri grubu bu rakama kadar ikna edici bir doygunluk göstermemişti ve çalışma ekibi de süreci nitelikli veriler sunduğu gerekçesiyle sürdürülebilir bulmaktaydı.

Çalışmaya konu edilen kitlenin ortaya koyduğu 'güvenlik' gerekçeli olan aşırı ihtiyatlı yaşam tarzı alan boyunca kendilerine erişimi oldukça güç hale getirmekteydi. Çünkü hedef kitle zaten kentin rutinlerine mesafeli bir hayat tarzını ortaya koyarak 'güvenlikli sitelerde' yaşamayı seçtiği için kentin geleneksel karşılaşma mekanlarında erişilebilecek bir kitle olmaktan çıkmaktaydı. Bu zorluğu aşabilmek adına alanda 'kartopu (snowball) tekniği' kullanılmış ve belirlenen referans kişilerle başlayan sürecin sonraki görüşmecilere erişimi sağlayacak şekilde olmasına dikkat edilmiştir. Bu nedenle 'kartopu tekniğinin' alan çalışmasının başından sonuna kadar sürdürülmesine özen gösterilmiştir. Nitekim çalışmanın 'aşırı ihtiyatlı' olan hedef kitlesiyle, elde edilen referans kişiler üzerinden bir araya gelinmesinin çalışma açısından önemli bir avantajı olmaktaydı. Çünkü hedef kitlenin 'güvenlik gerekçeli' özgün profili, çalışma boyunca büyük bir probleme dönüşen 'güven eşiği' sorununa pozitif yönlü katkı sağlamaktaydı. Bir bakıma alanın eriştiği zengin veri grubu bunun ispatı niteliğindedir.

Şekil 1. Araştırma boyunca alanda görüşme yapılan yerlerin kodları ve örneklem sayılarının dağılımına dair tablo

Araştırmanın Bulguları ve Yorumlanması

İlk olarak çalışmamız kapsamında görüştüğümüz 'görüşmeci 31'in yabancıya dair söyledikleri bizler için son derece önemlidir. 'Görüşmeci 31' 27 yaşında olan bir kadındır ve uzman doktor olarak çalışmaktadır. Kendisinin gündelik hayatında yüklediği yabancı imgesinin korkutuculuğuna dair bizlere söyledikleri, onun için belirsizliğe karşılık gelen 'yabancı'nın' mekansal formlarla ilişkili bir gerçekliğinin olduğunu anlatıcısıdır. Bu açıdan kendisi konuşması boyunca "yabancıdan korktuğunu ve tedirgin olduğunu" ısrarla vurgulamaktadır. Fakat onun için yabancıya dair yaşadığı korku ve belirsizliğin mekânsal bir derinliğe sahip olmasının anlamı çok değerli göstergeleri de içerisinde barındırmaktadır. Çünkü yabancı imgesinin onun hayatı adına site içi ve dışı olmak üzere iki boyutlu bir gerçekliğe dönüşmesi, aslında hayatındaki güvenlik algısının da detaylarını veren vurgulamalardır. Bu açıdan sitenin kurgulanmış ve satın alınmış doğası, onun yaşadığı kentsel belirsizliklerin önemli bir belirleyeni olan yabancı imgesine dair bir istikrar aracı olarak nasıl işlevler üstlendiğinin anlatıcısıdır. Kendisinin buradaki yaptığı vurgular tıpkı Bauman'ın 'para verilerek satın alınmış kurgusal yaşamlar' bağlamına karşılık gelen bir gerçekliğe sahip olduğunu anlatan cinstendir. Ayrıca yabancıya dair onun bu türden yaptığı saptamalar, 'görüşmeci 31'in kentsel yaşamdan kaçınma çabasının sınıfsal temellerinin

olduğunun da vurgusudur. Çünkü içerideki yalıtılmış yaşamın verdiği güvenlik, site sakinlerinin kendisine verdiği güvenle ilgili somut şeyler olmaktadır. Sadece kendi hayatına dair var olan sınıfsal kodlarla uyumluluğu olan şeylerdir. Görüşmecinin sitenin dışına dair var olan algısı, dış dünyada var olmakla ilgili bedensel her türden deneyimi korkutucu hale getirmektedir. Yürümek -hele ki dışarıda ve yabancılar arasında- görüşmeci için başlı başına kaygı verici bir durum olmaktadır. Kentteki böylesi her türden bedensel temas bir korku faktörü edindikçe, mekânsal kapatılma ya da yalıtılma da geç modern bireyler için (onların gündelik hayatlarındaki savaşlar adına) bir tür kurtuluş mücadelesine dönüşmektedir. Bu nedenle ki 'görüşmeci 31'in anlattığı türden hisler, onun yaşadığı kentsel deneyimlerin ürettiği bir gündelik hayat hikâyesi olmaktadır. Görüşmecinin yaşadığı kentsel deneyimlerin ürünü olarak kentin doğal hali, kendisini düşman topraklarında hissetmesi için yeterli bir koşul haline gelmektedir. 'Bedensizleşen kamusal alanlarda' her türden kamusal deneyimin korku yüklü olması da bu yüzden beklenir bir durumdur. Kentin belirsizliklerle yüklü hali, ona dair en sıradan olan şeylerin bile yapılıırken birer kaygı faktörüne dönüşmesine neden olmaktadır. Bu açıdan görüşmeci için 'sitenin dışında -hatta arkada bir yabancı varken- yürümek' korku yüklü bir deneyim haline gelmektedir. Fakat kendi vurgularının devamındaki ifadelerde görüşmecinin, içinde yaşadığı şehri yabancı ve belirsizlik bağlamında ifade edişi, sitenin onun kendi hayatında yaşadığı belirsizlikler adına bir istikrar aracına dönüştürüldüğünü anlatmaktadır. Bu açıdan ki site hayatı, onun yabancı bağlamında yaşadığı belirsizlikler ve korkutuculuklar adına bir sınırlama ve istikrar aracıdır. Nitekim sitenin verdiği 'sınırlar', onun hayatı adına 'yabancılarla dolu şehrin' sokulamazlığını garanti eden bir araç olmaktadır.

Görüşmeci 31 (27, K, Uz. Dr.): "İstanbul artık korkutucu. Tanımadığım biri arkamdan yürürse korkarım. Ama sitenin içinde yürürse korkmam... Siteye girdiğim anda kokladığım hava bile değişiyor zannediyorum bazen. Özellikle nöbetten çıktığımda onu yoğun hissediyorum. İçeride yürürken derin nefes alıyorum. Hatta bazen Cumartesi nöbetçiysen ve Pazar günü çıktıysam, özellikle peyzajın oradan yürüyüp en azından bir iki mavi-yeşil görüp oradan evime girdiğim oluyor. Bu belki de her şeyi geride bırakmanın vermiş olduğu bir rahatlama da olabilir. Oturduğum yer şehirle arama mesafe koyuyor. İşim bitti, nöbet bitti ve orada kaldı diye. Telefona da mümkünse bakmayacağım gibi."

Yaşadığı yere dair benzer tepkileri veren bir başka kişi de 'görüşmeci 29' oldu. 'Görüşmeci 29'un bir arkadaşı ziyareti sonrasında siteye dönüşünü anlatırken kullandığı ifadeler bir savaştan kaçışı anlatan tarzda vurgulardır. Kendisinin "siteye girince yerleri öpecektim" dediği nokta, aslında savaştan

kaçan bir bireyin özel hayatının merkezindeki kalesine erişebilmenin mutluluğunu yaşamasının tepkisi gibidir. 'Görüşmeci 29' bu anlatımında bir gurbetçinin vatana dönüşüne benzer olan anlatımın imgelerini kullanmaktadır. Çünkü kendisinin siteye gelişinin hikâyesi onun için 'özel hayatların kutlandığı yerdeki' savaşların bir örneği hükmündedir. Kişisel savaşların sıradanlaştığı yerde, kente dair gündelik deneyimler de vatana (kişiye ait olan güvenli bölgeye) kaçış ya da düşmanlarla sarılı bir yerde kalesine erişebilmenin hikâyesine dönüşmektedir. Çünkü kent 'geç modern' niteliklerde bir parçalanma yaşarken, kente dair olanlar da bireylerin gündelik hayatlarında 'savaşılması gereken belirsizlikler' haline geldi. Bu nedenle görüşmecinin verdiği tepki, siteye girdiğinde savaşın bitmesi ve bir kez daha özel hayatına sağ salim erişebilmesinin tepkisi olmaktadır.

Görüşmeci 29 (48, K, Muhasebeci): "Biz geçen arkadaşımın Ataşehir tarafına gittik. Sitemize geldiğimizde yerleri öpecektik. Çünkü her yer araba, her yer insan kaynıyor. Karmaşık! Otobüsler!... Çok kalabalık. Bizim sitemiz ferah, geniş. Burada gökyüzünü görebilirsin. Orada mümkün değil. Eski oturduğum yerin önünden geçtim. Şimdiki halime şükrettim. Burası huzurlu... Gökyüzünü görebildim diye öpecektim yerleri."

'Görüşmeci 25'in yabancı bağlamındaki vurguları da oldukça önemlidir. Kendisinin konuşması boyunca "zaman ve mekân kapma savaşı" diyerek ifade ettiği şey, aslında -ironik şekliyle- Bauman'ın dediği (2012a) 'herkesin karate kursuna gitmek zorunda kalmasının' anlatımını yapan benzer tonda bir vurgulamadır. Bu nedenle de onun vurgusunu yaptığı 'bireysel savaşlar' için 'karate kursuna gitmek' ya da 'güvenlikli sitede yaşamak' benzer yönlü tedbirler anlamına gelmektedir. Görüşmecinin anlatımı boyunca altını çizdikleri bağlamında söylenecek olursa, 'yeni savaşın' niteliği gündelik hayatın her yerine sirayet ettiği için, kentsel mekândaki en makul davranış şekli 'yalıtılmış yaşamlar' ya da 'mekânlar' inşa etmekten geçmektedir. Böylesi kentlerdeki yeni tarz konforlar ya da özgürlükler de bu yüzden 'kapatılmanın vaadiyle' ilgili kavramlara dönüştüler. İronik olan nokta ise 'görüşmeci 25'in 'şehir güvenliği' bağlamında yaptığı böylesi vurgulamalar, onun hayatını kentin kadim anlamına aykırı olan hallere savurmaktadır. Bilakis yabancı ya da kendi bölgesinin dışında kalan diğer kent sakinleri, onun için bir mekân savaşının kalıcı düşmanları haline geldiği için, onlarla sosyal temas 'olmaması gereken' bir bağlama kavuşmuş durumdadır. Bu nedenle ki 'görüşmeci 25' gündelik hayatını kendi kodlarının dışında kalan yabancılarla temassızlık bağlamında kurgulamış olmaktadır. Aslında onun güvenlik adı

altında aradığı şey, bir birlikte yaşam biçimi değil sadece kentın parçalanmasından ibaret bir gerçekliktir.

Görüşmeci 25 (43, E, Mühendis-Yönetici): "Bence duvarlar zorunluluk değil. Ama bu toplumun algısıyla ilgili. O sitenin içinde oturan kişiler genelde kendini o mahalle ortamından yalıtılmak ister. Bu sadece can ve emniyet kaygısından değil bence. Bunun en önemli anlamı bence "burası bana ait ve kaptırmak istemiyorum" mantığından kaynaklanıyor. Şehirde/şehrin geri kalanından yalıtılmak istiyorlar kendilerini. Şehrin istemedikleri kesimden yalıtıyorlar kendilerini. Bu bir su savaşı gibi. İhtiyacınız olan zaman ve mekânı bu yolla elde edebileceğinizi düşünüyorsunuz çünkü. Başkalarına kaptırmamak adına, onun stresinden kendimizi yalıtarak kaçabiliyoruz."

'Görüşmeci 25'in konuşmasının devamında 'şehirdeki yabancıya' dair diğer vurgularında da önemli saptamalarda bulunmaktadır. Kendisinin konuşması sırasında "yabancı benim için, sitenin içindeki ve dışındaki de yine aynı şey değil" dediği nokta çok önemli bir gerçekliğe karşılık gelmektedir. Aslında görüşmecinin burada böylesi vurgularla bizlere anlatımını yaptığı kent, 'kaygıların ortaklığını yaşadığı kişilerle' bir arada olma istekliliğinin vurgusudur. Bu yönlü vurgulamalar karşısında bir 'öteki' arayışını gerektirdiği için, benzer kaygıları yaşamadığı kişiler onun algılarındaki 'ötekiler' haline dönüşmektedir. Bu açıdan ki 'görüşmeci 25'in anlatımında vurgusunu yaptığı 'yabancı tedirginliği', aslında onun hayatına dair beklemediği davranışları sergileme ihtimali olanların üretmesi muhtemel tedirginlikler ya da belirsizliklerdir. Çünkü görüşmecinin konuşmasında "kendinizi yakın hissettiğiniz insanlarla bir arada olmak için gidiyorsunuz oraya" şeklinde ifade ettiği nokta, belli davranış sistemlerinin taahhüdünü veren birliktelikler olarak yaşadığı güvenli siteyi anlamlı hale getirmektedir. Aslında bu noktada 'görüşmeci 25'in yaptığı vurgular, bir bakıma benzer kodlarla donatılmış olan kişilerle bir arada olmanın istekliliğidir. Bu vurgusu yapılan noktaların anlamı, görüşmecinin aradığı güvenliğin, her türden belirsizliği sergilemesi muhtemel yabancılardan arındırılmış mekanlarda yaşabilmek şeklinde olduğunun anlatımıdır. Çünkü onun hayatında var olan kentın anlamının geleneksel koşullardakine benzer bir değeri yoktur. Bir bakıma kent, onun vurgularında zaten 'batmış bir gemi' ve yabancılar da bu yüzden sakınılması ve önlem alınması gereken kişiler olmaktadır. Nitekim buradaki saptamalarında 'görüşmeci 25' (daha öncesinde 'görüşmeci 31'in yaptığı vurgular gibi) 'yabancı imgesini' iki boyutlu bir gerçekliğe dönüştürmektedir. Bu kapsamda da site içinde ve dışında var olan yabancıyı benzer bağlamlarda vurgulamamaktadır. Bu açıdan da 'görüşmeci 25'in geç

modern kentteki yaşadığı yabancı belirsizliği, onun mekana dair kodladığı güvenlik imgeleriyle yakından alakalı şeylerdir.

Görüşmeci 25: “Benim için sitenin içindeki ve dışındaki yabancı bir birinin aynıysa değildir. Bunlar homojen değil benim için... Sitenin içindekiler biziz, dışarıdakiler diğerleri. ‘Bizleri’ tırnak içinde kullanıyorum. Bu algıyla ilgili ama. Daha özel daha kendimizi yakın hissettiğimiz kişiler olarak oraya geliyoruz. Diğerleri de kendimizi yalıtılmak, uzak durmak istediğimiz kişilerdir... Kişiler bunu bir ihtiyaç olarak algılıyor. Başkalarıyla/yabancılarla kendisine zapt ettiği zaman ve mekânı paylaşmak istemiyor. Orayı başkalarıyla paylaşmak istemiyorsunuz ve onun içinde oraya gidiyorsunuz... Bu bir çözüm de değil ayrıca. Çünkü denizde gibisiniz. Titanik battığı zaman filikalar yetersizmiş. Bu ölçülebilen bir şeydir. Site de böyle. Site bir şehir içindeki filikadır ve kesinlikle yetersiz. Yani o Titanik’te neyse, şehirde olan da o.”

Yabancıya dair ortaya koyduğumuz imgeler açısından önemli bir sap-tama da görüşmecilerin ‘geç modern kentteki’ yabancı imgesine yükledikleri yeni tarz anlamlar olmaktadır. ‘Geleneksel modern kentte’ yabancı olanla ilişkiye geçmek bir gereklilik hatta zorunluluk olduğu için kamusal alanı aktif kılan bir unsurken, ‘geç modern kentte’ korkuları ve olası riskleri üstlenen kalıcı bir figüre dönüşmüştür. Yaşanan bu imgesel farklılaşma süreci mekânın içerisine dair var olan güvenlik tabularını da üstlenebilecek bir günahkâr olarak ‘yabancı’nın’ kodlarını farklılaştırmıştır. ‘Yabancı’ (Bauman’ın da vurguladığı gibi) gündelik hayatın içerisinde sahip olunan yeni tarz kodlarla birlikte, kaçınılması gereken bir çeşit düşmana dönüşmüştür. Bu kapsamda ‘görüşmeci 13’ yabancıyı, kendi hayatına dair ortaya koydukları üzerinden dikkate alınınca, ‘kendisini ne zaman vuracağı belirsiz olan *Yunan tanrıları gibi*’ tasvir etmektedir. Nitekim onun anlatımına içkin olan ‘vurulmuşluk’, aslında gündelik hayatının rutinlerinin ya da sıradanlıklarının bozulması olmaktadır. Onun “kimliği belirsiz kentli” olarak tasvir ettiği kişiler, bir bakıma kent tarihinin her evresinde var olan doğallıklar olmaktadır. Bu açıdan da ‘görüşmeci 13’ kendi hayatının güvenliğini, inşa edilen yalıtılmış güvenlik adacığının bağlamındaki ‘yabancılar mekânlarında’ yaşamakla çözdüğünü düşünmektedir. Aslında onun ortaya koyabildiği vurgulamalar net bir verinin sonucundaki somut çıktılar değildir. Bir bakıma onun anlatımına içkin olan korkular, üstesinden gelemediği belirsizliklerin ürünü şeylerdir. Geç modern kent ortamındaki hayat ‘görüşmeci 13’ özelindekiler gibi kalıcı bir belirsizlik girdabına dönüşünce en iyi çözüm kaçış, kapanma ya da farklılıklara karşı temassızlık olmaktadır. Tıpkı Bauman’ın vurguladığı tonlamayla söylersek, ‘görüşmeci 13’ün yaşadığı belirsizlikler ona kenti (yani

kuklayı) yaktırıştır. Hal böyle olunca da onun yaşadığı 'yabancı korkusu' bağlamında talep ettiği şey aslında 'kentin sonu' olmaktadır.

Görüşmeci 13 (55, E, İşletmeci-Gn. Md. Yrd.): "Yabancı siteye giremiyor olması benim için bir huzur kaynağı. Satıcısı, pazarlamacı giremiyor. Zırt pırt kapınız çalınmıyor. Artık tanıdık ziyaretleri de haberli olduğu için bir sürprizle karşılaşmıyorsunuz. Kapınız çaldı, "ben size şunu satayım" gibi şeyler yok. Bu da önemli bir faktör. Kimliği belirsiz insanların giremiyor olduğunu biliyorsunuz... Artık şehirde 'İstiklal'de- bir restorandan gece 11.30-12.00'de çıktığınızda sizi neyin beklediğini bilmiyorsunuz. Şehre artık kimse güvenmiyor. Ben Acıbadem Caddesi'ni seçtim. Çünkü orası nispeten daha güvenli bir yer ve bunu orada yaklaşık %25 daha fazla tüketim harcamam olmasına rağmen yaptım. Domates 7-7.50 lira. Hiç inmedi. Aslında %100 ve biz de bunun bedeli olarak bunu ödüyoruz."

'Görüşmeci 43'ün de görüşmemiz esnasında "içerisi ve dışarı" şeklinde izah ettikleri söz konusu tartışmamız bağlamında önemli vurgulamalardır. Çünkü kendisi -tıpkı 'görüşmeci 25' gibi- 'sınırları belli bir dünyanın huzuru' 'içeride' (sitenin içinde) olmakla yaşadığının vurgusunu yapmaktadır. Kendisinin konuşmasında "huzur kaynağı" olarak ifade ettiği noktayı, "yabancı giremiyor olması" şeklinde izah etmesi de algılarındaki yaşadığı 'yabancı korkusunun' anlatıcısıdır. Bu yönüyle görüşmeci aslında siteyi 'kaygıların ortaklığı' şeklinde izah edilebilecek bir birliktelik olarak algılamaktadır ve bu durum onun hayatını kurma stratejisinde önemli bir yere sahiptir. Görüşmeci konuşması boyunca, "dışarıdan olanlar" şeklinde ifade ettiği her türden yabancı korkutuculuğunu çok önemli gördüğü için, sitede çalışan 'bahçıvana karşı da tedirgin olma' gerekliliğini hissettiğinin vurgusunu yapmaktadır. Çünkü 'korku, üstesinden gelinmesi muhtemel bir belirsizlik biçimi olmaktan çıkınca, aşırı kaygılı bireylere kukla yaktırılmaktadır'. Yabancı her türden belirsizliği üstlenebildiği için ki görüşmeci güvenlikli bir sitede bile "yabancıya yaklaşma!, konuşma!" şeklinde çocuğuna nasihatte bulunma gerekliliği hissediyor. Aslında onun bu türden vurgusunu yaptığı şeyler, somut bir gerçekliğe dayanan korkuya karşı alınmış bir güvenlik tedbiri olmamaktadır. Bu bakımdan görüşmecinin çocuğuna nasihatinde içkin olan şey, aslında onun üstesinden gelmekte zorlandığı ve hayatının her yerini saran öldürücü belirsizliğin girdabıdır. Bu nedenle de görüşmeci kentin sıradanlıklarına dair kalıcı ansiteler yaşamaktan kendisini alamamaktadır. Onun bu tükenmişliği karşısında çocuğuna söyledikleri ise yalnızca ortaya koyabildiği tabularının çıktısıdır. Bir bakıma da onun bu yönlü çabalarının nedeni, yaşadığı büyük kentsel korkulara karşı üretmiş olduğu somutlaştırma çabalarının kendisi olmaktadır.

Görüşmeci 43 (43, K, Tekniker-Girişimci): “Sitenin içine yabancıların giremiyor olması, kontrolün olması bu yüzden önemli. İçerisinin ve dışarısının sınırının net olması bir huzur kaynağı benim için. Ama siteye yine de bahçivanlar geliyor... Onlara da temkinli oluyoruz. “Yabancıya yaklaşma, konuşma, evde yalnızsan kapıyı açma” diyoruz sürekli ona (çocuğuna).”

‘Görüşmeci 43’ün konuşmasında vurguladığı yabancı korkusunun büyüklüğü, onun konuşmasının devamındaki detaylı anlatımlarıyla birlikte daha kolay anlaşılır olmaktadır. Görüşmecinin hayatında var olan yabancı imgesi, her türden korkuyu ve belirsizliği üstlenebilme potansiyeli olan bir hayalet misalidir. Kızına verdiği "bir yabancı yaklaştığında çılgık at" nasihatı, eğer bir kentin kamusal alanında sergilenmesi istenilen davranışsa ve herkesin yabancı olduğu bir yerde atılması isteniyorsa akla şu soruyu getirmektedir: ‘Yabancı yanına yaklaştığı için çılgık atan kişi, çılgılığıyla birlikte neyin olmasını beklemektedir?’ ‘Diğer yabancıların kendisine yardım etmesini mi?’ Bu açıdan görüşmecinin verdiği nasihatler aslında rasyonelliği olan nasihatler değildir. Sadece onun yabancı korkusu karşısında düştüğü çaresizliğinin göstergesidir. Fakat burada dikkati çeken bir diğer nokta görüşmecinin içine düştüğü güvensizlik sarmalı ‘yabancı korkusu’ bağlamında kenti de bir savaş alanına çevirmiştir. Bundan ötürü görüşmecinin düştüğü çaresizlik de bir ‘can havliyle’ attığı "çılgıka" dönüşmektedir. Tıpkı ‘görüşmeci 25’in kentsel yaşamı benzetip bir ‘can havli’ örneği olarak verdiği "filika savaşları" gibidir. Onun yaşadığı böylesi bir tedirginlik içine düştüğü kalıcı anksiyetelerin ürünü olan ‘bitmeyecek korkularının’ anlatımıdır. Çünkü verdiği savaş tablosu onun gündelik hayatında bitmesi muhtemel bir savaş tablosu gibi durmamaktadır. Kendisinin tutulduğu ‘kalıcı anksiyete’, aslında korkularının hiç bitmeyecek şeyler olduğunun da anlatıcısıdır. Bunun karşısında kızına yapabildiği ve yapılmasına dair verdiği nasihat, aslında kamusal hayattan, kentten ve hatta hayatın doğallıklarından (belki de hayatın kendisinden) vazgeçmek anlamındaki nasihatler olmaktadır. Bir bakıma onun içine düştüğü ve ‘yabancılar’ şeklinde dışa vurulan kalıcı korku koşullarının sonucunda kente dair pasif yaşamların istekliliği oluşmaktadır.

Görüşmeci 43: “Kızıma nasihat veririm “Tanımadığın biri yanına yaklaştığında uzaklaş, bağır, çılgık at”. Çünkü bilemiyorsunuz. Bu kadın da olabilir, erkek de olabilir. “Konuşma”, "bir şey alma" ... Hele şu an! “En samimi arkadaşın bile olsa!” Şu anda ‘şeker’ diye bir şey var. Uyuşturucuları ilkokula bile öyle sokmuşlar: “Arkadaşın bile verse, böyle bir şey sakın alma”. Çünkü ona da bir arkadaşı vermiştir: "Bilemezsin! Şeker mi istediniz! Paranız var cebinizde gidin, satın alın kantinden”. “Hiç kimsenin ne verdiğini yiyin ne tanımadığınız bir insanla konuşun.” “Uzakla-

şın, bağırın, yanına doğru gelirse çığlık at.” “Tanıyorsun ama çok samimi olmadığın bir insanla çok fazla yakın temasta bulunmayın.” Bu tarz şeylerle onu sürekli uyarıyoruz... Kızıma “tanımadığın kişi bizim siteden de olsa gitme görüşme” derim. Çünkü bilemezsiniz! Her türlü insan olabilir.”

Bu noktada bir başka önemli örnek olarak da ‘görüşmeci 10’un yaşadığı ‘yabancı korkusunun’ detayları verilebilir. ‘Görüşmeci 10’un yaşadığı ‘radikal kuşkunun’, her türden kent doğallığını olası bir risk hesabına dâhil etmesiyle yakından alakalı olduğu görülmektedir. Bu nedenle ki ‘görüşmeci 10’ için yabancı, sadece yabancı olduğu için kokutucu bir imgeye dönüşmüş bir kent gerçekliğidir. Hatta içerisinde taşıdığı tüm belirsizliklerle birlikte, ‘satın alınmış muhitlerden’ uzak tutulması gereken bir kent tabusu olmuştur. Onun kafasındaki var olan yabancı aslında (Furedi’nin tabiriyle söylersek) ‘Yunan tanrılarının tekinsizliği gibi bizi her an vurması mümkün olan yüzergezer felaketler misalidir’. Her zaman yaşanan ‘kötü bir şey olacak hissi’ genel kabul haline geldikçe, yabancı da her an kötü bir şey yapacak bir figür olarak felaket taşıyıcısı hükmüne dönüşmüştür. Bu yüzden ki onun için ‘satın alınmış boş sokakların’ bir anlamı da ‘her an bir şey olacak hissiyle yaşayanların’, bir şey olmasın istekliliğiyle boşaltılmış olduğu sokaklardır. Bu da bir bakıma ‘görüşmeci 10’ için, korkuları adına kuklayı yakmaktan başka bir şey olmuyor. *Bize göre ise ‘kenti yakmasından’ (ya da kentin sonunu getirmesinden) başka bir şey değildir.*

Görüşmeci 10 (41, K, Mühendis-Yönetici): “Yabancı olarak, iyi niyetli olmayan insanların buraya giremeyeceğini bilmek rahatlatıcı bir durum. Eskilerin dediği gibi; hırsız, uğursuz, arsız var. Böyle insanların giremeyeceğini bilmek, girenlerin de en azından birini tanıdığını ve ona geldiğini bilmek rahatlatıcı, iç huzuru veren bir şey.”

Bir başka önemli örnek olarak da ‘görüşmeci 19’un ifadelerini vermek mümkündür. Onun yaşadığı türden kent deneyimleri de kentsel hayata ‘karışma korkusu’nu yaşayan ‘geç modern bireylerin’ özelliklerini dışa vurmaktan başka bir şey değildir. ‘Görüşmeci 19’un neoliberalleşen hayata kapılmasını mümkün kılan araçlardan kopamaması, özeli dışında da özeline dair tepkiler vermesi, temasın her türüsünü tehlike olarak algılaması, bakışlardan bile tedirgin olup bunları bir kapanma gerekçesi olarak görmesi gibisinden yaşadığı tüm belirsizlikler onun özel hayatına çekilme gerekçesini makulleştirir durumlardır. Fakat ‘görüşmeci 19’un yaşadığı her türden belirsizlik onun özel hayatını kutsamasına ve kamusal hayatı adına pasifleşmesine neden olması, aslında onun yaşadığı ‘yabancı korkusunun’ ne kadar büyük bir miksofobiyi içerisinde taşıdığının da anlatımı gibidir. Bu açıdan onun hayatında kente dair her türden temas bir belirsizlik faktörüne

dönüşerek korkutucu bir hal aldığı için, bu türden davranışlar sık karşılaşılır şeyler oldular. Sonucu da 'görüşmeci 19'da olduğu gibi 'yabancı korkusunun' ürettiği kaçışlar, pasiflikler ve de miksofobiler olmaktadır.

Görüşmeci 19 (32, K, Uz. Dr.-Öğr. Üy.): "Toplu taşımalar çok sıkıntı. Çok kalabalık çünkü. Esasında şöyle bir sorun var. İstanbul'da çok farklı insan grupları olduğu için toplu taşımayı kullanmak bence çok büyük bir problem. Bence trafik sorunu da bu yüzden çözülemez. Çünkü bir kadın -normal işe gidiş kıyafetiyle- eteğini giyip, topuklu ayakkabısını giyip, normal bir takım elbiseyle metrobüse ya da Marmaray'a bindiğinde; Doğudan gelmiş, yeni göç etmiş, etrafında sadece bakımsız kadınları görmüş bir erkeğe değişik geliyor. Ve onun görsel olarak tacizine maruz kalıyorsunuz. Dolayısıyla böyle kadınlar, birazcık da ekonomik durumları iyiyse, arabayla işe gitmeyi tercih ediyorlar. Ben de bunlardan biriyim. Bir uzmanımız var. O da karşıda oturuyor. Esasında Marmaray'ı kullanmak daha kolay, çok zaman kazandırıyor ama o da güzel bir kıyafet giydiğinde Marmaray'a binemiyor. Arabayla geliyor. Bu sosyolojik sorun çözülmediği sürece de bu trafik devam edecek. Siz parfümünüzü sıkıp Marmaray'a biniyorsunuz, adam beş gündür duş almamış. Yanınız tıklım tıklım gidiyorsunuz. Ciddi bir problem bu. Kimse farkında değil ama çalışan ve toplu taşıma kullanan bir kadının tacize uğramadığı yoktur."

Nitekim 'görüşmeci 19'un devamında ortaya koydukları da 'özel hayatına' dair yaşadığı derin kaygıların, onun kentten kaçışının nedeni olduğunu daha net anlatabilmektedir. Onun 'tehlike' ve 'kaçışın gerekçesi' olarak ortaya koydukları, aslında özel hayatını tehdit etme ihtimali olan farklı kent profillerine dönük bir kaygılar olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan onun yaşadığı bu türden kaygılar 'miksofobik' tepkiler vermesinin de nedeni olmaktadır. Aslında onun anlatımında vurgusunu yaptığı ve "kentten kaçış" olarak ifade ettiği noktaların anlamı özel hayatına dair hissettiği tehlikeler olmaktadır. Fakat bu durum kendi içerisinde 'kentin parçalanmışlıklarını' doğal bir sonuç olarak ortaya çıkaran gerçeklikler olmaktadır. 'Görüşmeci 19' da konuşmasında, özel hayatına dair tehdit olarak gördüğü profillerden kaçışının 'toplumu bölen bir kaçış' olduğunu kabul eden vurgular yapmaktadır. Fakat onun tehlike algısının düşük statülülere yönelmesinin nedeni, aslında hayatına dair beklentilerin onlar tarafından bozulabileceğine dair yaşadığı kaygıdır. Çünkü onun hayatındaki istikrar ancak kendisine benzer olan kodlara erişmiş kişilerle bir arada olduğunda söz konusu olmaktadır. Bu bakımdan onun tarif ettiği kaçış, bir yönüyle kontrol edemeyeceği yabancıların 'buluşma korkusunun' ürettiği bir kaçış olmaktadır. Bu nedenle 'görüşmeci 19' için, kaygılandırıcı bir faktör olarak gördüğü 'ötekiler' (site dışındakiler) tarafından rahatsız edilmemek tek kaygı olmamaktadır. Aynı zamanda onlarla aynı mekânları paylaşmak istememek gibi bir beklentisi de vardır.

Çünkü her türden olası temasın onun hayatına dair kurgularını da (bir bakıma tabularını da) tehdit etme (hatta yıkma) ihtimali vardır. Bu nedenle onlarla gerçekçi karşılaşmaların tamamı bir olasılık olarak ortadan kaldırılması gereken durumlar olmaktadır. Çünkü her biri onun hayatı adına artık büyük bir kaygı faktörüne dönüşmüş şeylerdir.

Görüşmeci 19: "Toplumda artık bıçak gibi bir bölünmüşlük var. Bir köyde doğmuş, büyümüş, köy yaşantısını kente taşımış ve o hayatını burada sürdürmek isteyen bir toplum var. Bir de kentte büyümüş, belli zevkleri olan, belli bir seviyesi olan -görsel anlamda, işitsel anlamda, her anlamda- insanlar var ve bu insanlar diğer diğer kesimle temas etmek istemiyor. Diğer kesimde kendini dönüştürmek istemiyor. Sinemaya gideyim, tiyatroya gideyim diye bir kaygıları yok. Bu olmadığı için de aynı kısır döngü içerisinde kalıyorlar. Diyarbakır'ın köyündeki gibi burada yaşamak istiyor ve benim gibi insanlar da onlarla temas etmek istemiyor. Bu siteler de o yüzden var. Bu bir kaçış. Toplumu bölen bir kaçış bu. Çünkü onlar da bu tarafı burjuvazi olarak görüyor. İçten içe bir nefret besliyorlar. Ama onlar gibi de olmak istemiyorlar."

Benzer kaygıların ürünü olan bir diğer vurgular da 'görüşmeci 25'te açığa çıkmaktadır. 'Görüşmeci 25'in anlatımlarında belirttiği duvar imgesi önemli bir saptamadır. Kendisinin sitede duvarlar ve kameralar kaldırıldığına yaşayacağı tedirginlik ve "hemen taşınırım" cevabı, kente dair taşıdığı miksofobinin boyutunu anlatan cinstendir. Çünkü onun yaşadığı yerde var olan sınırların ürettiği mekânsal geçişsizlikler, gündelik hayatın edindiği çatışma koşullarının niteliğini de ortaya koyan önemli detaylardır. Yaşadığı yerde 'duvarların olmaması', onun hayatında üstlenmesi mümkün olmayan yabancı belirsizliğini engelleyebilecek başka bir istikrar aygıtının da olmadığı anlamına gelmektedir. Fakat buradaki askeri stratejiyi (ve doğal olarak da savaş stratejisini) anımsatan duvarı onun için değerli kılan asıl faktör, kentsel yaşama dair *deneyimlenmeyenlerin* de (bir bakıma tabuya dönüşenlerin de) korkusunu yaşayan bu türden kitleler için, yabancıncunun belirsizliğini engelleyen göz sınırlarına dönüşebilir olmasıdır. Çünkü görüşmeci burada "hemen taşınırım" derken her hangi bir somut tehdidi ya da deneyimlediği şeyleri dikkate almamakta. Sonraki süreçte yaşanması muhtemel olan tüm tehlike olasılıklarını dikkate almaktadır. Görüşmecinin burada beklenti olarak ortaya koyduğu şey, her yeri saran belirsizlik sarmalı karşısında, yabancıya bulaşmamak adına kendisine dair korunaklı özel alan inşa edebilmesidir. Fakat 'özel alan' şeklinde vurgusu yapılan şey kaynağını 'karışmayı engelleyen' araçlardan almaktadır. Bunların yitirilmesi de bir bakıma 'görüşmeci 25' gibi 'geç modern karaktere sahip olan bireyler' için gündelik hayatın istikrarının yitirilmesi anlamına gelebilmektedir. Bu nedenle de

onun sınırlara ve kameraların kaldırılmasına verdiği tepkiler, yabancıya dair temasın kendi hayatında üretebileceği muhtemel istikrarsızlıkların tepkisidir. Bu durum da sonuç olarak onun bu yönlü vurgularınının makulleştirici anlatımları olmaktadır.

Görüşmeci 25: "Sitede duvarlar indirilse, kameralar kaldırılrsa çok rahatsız olurum ve anında taşınırım. İlk önce söylenecek şey: "ben bu kadar parayı bunun için vermedim." Siz orada maddi bir iletişim için de gittiniz. Siz oranın müşterisi olarak bir paketi satın aldınız. Bir hayat tarzı olarak... O bir ayrıcalıktır ve o sizin hakkınızdır da. Sosyal açıdan bir tedirginlik verici, kaygıyı da artırıcı bir durumdur. Herkesin girebilmesi bir sorundur."

Sonuç ve Değerlendirme

Artık kentler (bilhassa geç modern kentler) -Bauman'ın tabiriyle- kentin dışındaki korkular için inşa edilen mekanlar değillerdir. İçerisindeki savaşlar vasıtasıyla ortaya çıkan parçalanmışlıklar adına inşa edildiklerini söyleyebilmek mümkündür. Fakat bu türden savaşların geleneksel savaş biçimlerinden farkı, her an mücadele etmeyi gerektiren bir gündelik hayat stratejisine dayanıyor olmasıdır. Bu nedenle nerede biteceği belli olmayan ve gündelik hayatın rutinine dönüşerek kalıcılık kazanan savaş biçimleri kentsel yaşam için sıradan şeylere dönüşmektedir. Ama bu savaş şekli artık içeriye yönelmiş bir mücadele niteliğine kavuştuğu için kentin içindeki 'istenilmeyen hemşerilerle' gerçekleşen uzun soluklu savaşlar haline gelmektedir. Bu açıdan artık özel hayatların pasifliklerinin, kentsel yaşam adına varoluşsal bir gündelik hayat stratejisine dönüşmüş olduğu görülmektedir. Bu bakımdan kent yaşamında ortaya çıkan pasiflik, kentsel yaşamdan kaçış ya da çekilmek kadar 'açılma/yabancı/karışma korkusuna' (heterofobi/zenofobi/mixofobi) da karşılık gelen bir kent gerçekliğini içerisinde taşımaktadır. Geç modern (neoliberal) kentin bireylerini açılma korkusuna sevk eden bu durum, kentsel yaşama askeri nitelikler kazandırarak, güvenli siteelerde olduğu gibi sınırların daha değerli olduğu gündelik hayatları ortaya çıkarmaktadır. Böylesi bir durumun kalıcı hale gelmesi, kenti artık içeriden parçalayan bir yaşam tarzının kalıcı hale gelmesinin anlatımı olmaktadır. 'Geç modern kentin' bireylerinin hayatındaki savaşların 'biyografik çözümler' şeklinde gündelik hayatın sıradanlığı haline gelebilmesinin nedeni, parçalanmış kentsel yaşamın kendisinden kaynaklanmaktadır. Tıpkı 'güvenlikli site' gerçeğinde tasarlanan hayatın sunumunda karşımıza çıkan detaylarda olduğu gibi.

'Geç modern bireyler', güvenli siteler özelinde tasarlanan hayatlarda olduğu gibi, artık kalıcı ve müşterek 'davaların' ya da 'bizlerin' bittiği kent havzalarında yaşamaktadırlar. Parçalanan kamusal alanlar (ya da işlevini yitiren kamusal alanlar) kentin belirsizleşen bir yaşam alanı olmasının sonucunda ortaya çıkan mekânlardır. Yabancı korkusunun tetiklediği bir son olarak yaşanan bu gerçeklik, kalıcı korkuları yaşayan geç modern bireylerin özel hayatlarına çekilmelerinin de nedenidir. Çünkü 'güvenlik' toplumsal ya da kamusal bir kent gerçekliği olmaktan çıkınca, kent hayatına karşı güvenlikte olduğuna dair düşünce de salt bireysel çabalara bağımlı bir durum haline gelmektedir. Kenti 'içeriden bölen' ve hatta onun 'sonunu' hazırlayan bu durum, 'savaş' bir gündelik hayat ritmi haline getirdiği için belirsizlikler ve korkular da her yeri sarabilen bir forma dönüşmektedir. Yaşanan yabancı korkusunun ortaya çıkan halleri de bu durumu detaylandıran örneklerdir. Artık olağan üstü haller dediğimiz 'zor zamanlar', günümüz kent ortamında kalıcı bir hayat tarzı haline gelmiş durumdadır. Artık 'savaş', şehrin içinde olup bir gündelik hayat formu kazanmasından ötürü, her gün verilmesi zorunluluk haline gelen sıradanlıklar edinmiştir. Nitekim geç modern bireyin güvenli sitelerde oturmak istemesinin anlamı, aslında istediği hayat konseptine karşılık olarak, kentteki diğerlerine (ya da her türden yabancılara) karşı büyük savaşlar veriyor olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Artık bireyler yeni kentsel alanlarda, Aristo'nun ortaya koyduğu "kent farklılıkların bir aradalığıdır" imgesinden uzakta yaşamaktadırlar. Geç modern bireyler artık arzuladıkları hayat tarzı namına 'yalıtılmışlığın', 'kaçışın' ya da kente karşı 'pasifliğin/eylemsizliğin' savaşını vermektedirler. Bir bakıma istenmeyen hemşerilerinden (yabancılardan) kaçışın ya da kaçabilmenin kendilerine vereceği istikrara sığınmaktadırlar. Bu açıdan güvenli siteler, yabancı bağlamındaki her türden aşına olunmayı, tekinsizliği ve belirsizliği yok etmeyi vaat ettiği için, boş sokakları bir ideal yaşam formuna dönüştürmektedir. Bu açıdan geç modern kentte 'yabancı' her türden belirsizliği üstlenebilme potansiyeliyle, başa çıkılması imkânsız bir risk ve belirsizlik (doğal olarak da korku) faktörü haline gelmiştir. Çünkü yabancı olanlar aşına olunan tüm fikirleri ve kabul edilen hakikatleri, istikrar anlatılarını (ve tabuları) bozma ihtimali olan insanlardır. Hatta büyük bir kent belirsizliğidir.

Geç modern bireyler evlerinden ve sokaklarından yabancıyı kovarak, yeni kentin (neoliberal kentin) belirsizlikleriyle mücadele etmiş olduklarını düşünmektedirler. Çünkü bu kentte belirsizlikler, güvensizlik hayaletini hortlatabildiği için yabancının kovulması da onlar için hayaletlerin kovul-

ması anlamına gelmektedir. Böylesi bir kentin en önemli konforu da yabancılar tarafından rahatsız edilmemek olmaktadır. Çünkü kent artık kalabalıklar karşısında bir belirsizlikler alanı haline geldikçe buradaki en büyük savaş, özel alanların (güvenlikli sitelerde vurgulandığı gibi) yabancılardan arındırılmasının mücadelesi olmaktadır. Burada benzerlerle bir arada olmak istekliliği, farklılıklarıyla ürettikleri belirsizliklerden kaynaklı olarak yabancılardan uzak durabilmek anlamına gelmektedir. Boş sokakların ya da kimsesizliklerin de satın alınabilir nitelikleri bu türlü nedenlerden olmaktadır. Yeni kentte yeni tarz özgürlükler farklılıklarla temastan kaynaklı şeyler değil. Bilakis yabancılardan uzakta, temassızlıklar yaşayabilmek anlamına gelmektedir. Bu nedenle ki yeni tarz kentlerin ve de güvenlikli sitelerde yaşayanların en büyük korkusu da yabancıların yenilenen formundan ötürü 'açılma korkusu' olmaktadır. Bu 'kentlerin en büyük konforu' da her türden yabancı temasını ve belirsizliğini yok etmeyi vaat eden yaşamlar olmasıdır. Böylesi bir kent ortamı da doğal olarak 'kentin sonu' dediğimiz gerçekliğin yaşanmasına neden olmaktadır. Çünkü 'yabancı olanlar', güvenlikli site sakinlerince, aşına olunan tüm fikirleri ve kabul edilen hakikatleri bozma ihtimali olan insanlar olduğu için, kentte onlarla birlikte yaşayabilmenin mümkün olmadığına inanılan kişilerdir. Nitekim tüm bu saptamalara konu olan güvenlikli sitelerin ve buralarda yaşayan kişilerin özellikleri artık İstanbul özelinde yaşanan kentsel deneyimlerin söz konusu edilen bağlamlarda ne tür dönüşümler yaşadığını ortaya koymaktadır. Bir bakıma çalışma boyunca detaylandırdığımız bu yönlü tüm saptamalar İstanbul'da ortaya çıkan yabancı korkusunun, kenti içeriden parçalayan bir savaş konseptine büründürdüğünü anlatan cinstendir. Bu bakımdan söz konusu güvenlikli sitelerde yaşayanlarda ortaya çıkan 'yabancı korkusu' özelinde, 'geç modern kentte' 'kamusal yaşamın sonuna' gelindiği ya da 'kentin sonununun' yaşanıyor olduğu yönünde tartışmaları yapabilmek artık mümkün hale gelmiştir. Çalışmamızın ortaya koyduğu bu türden detaylar da yaşananlar adına önemli bir derinlik barındırmaktadır.

Extended Abstract

Fear of Foreignness as a Factor of Uncertainty in the Insecure World: An Evaluation of Closed Settlements in Istanbul

*

Kadir Şahin

Karabük University

ORCID: 0000-0002-6860-0155

When the city's historical perspective is taken into account, it is seen to appear with a phenomenon on the basis of "coexistence of diversities". On the other hand, on a closer inspection to the emerging urban dynamic in the late modern era we are living in, a rather significant reality in contravention of the historical context appear. Especially the new housing industry which is determined by increasing neoliberal policies contains realities far from such a historical context. What being undergone are closely linked to the fact emphasized by A. Smith: "Life is how work is", and it is possible to say that the neoliberal jobs emerged during the late modern era has a big impact in this direction. Radical individualizations and uncertainties indigenous to the new working conditions introduce new life strategies affecting in-city relationships in this manner. 'Gated communities' which are among the most crucial outcomes of the new housing industry have the characteristics of important urban living tools which institutionalize the life representations specific to increasing radical individualism and uncertainties. However, when taken a closer look to the expressions of a city shaped around 'gated communities', they are seen to exhibit divisive institutionalization qualities as opposed to being an association type. So much so that, on a closer inspection, it can be seen that gated communities encode the city with theme of uncertainty; thus, it is understood that they bring forward a discourse of distrust. Under such circumstances, private live obsessed lives of radical individualism begin to characterize the outcome of the dissimilarity discourse, 'the others', with the fear factors which represent uncertainties. Such recent outcomes are the narrative of the rising 'xenophobia' regarding 'the others' in cities. As a matter of fact, aforementioned outcomes lead new

urban profiles at rise in urban life to react more and more in a xenophobic and mixophobic manner.

Growing uncertainties in 'neoliberal city', encode the foreigner who are elements of cities as a 'potential danger'. Moreover, this image of foreigner can also be a coding as an output of the demonstrations specific to mere lifestyle or status-quo. Hence, the generated image of a 'gated house' has gained a new form. The most basic thing which catches eye on the new housing presentations is the transformation of passivities in private lives into a daily life strategy in the name of security. In this respect, the passivity emergent in urban life turns into not only escape or retreat from urban life but also an urban reality which corresponds to fears such as 'heterophobia' or 'xenophobia'. This situation which leads the individuals of late modern (neoliberal) city into 'mixophobia' attributes urban life military characteristics. Factors which bring out daily lives valuing boundaries such as in gated communities stem from this. The permanency of such a situation is the narrative of the permanency of a lifestyle which disintegrates city from within. The presentation of lives designed specific to 'gated communities' is also an evidence to such outcomes.

'Late modern individuals' now live in cities where permanent 'associations' can no longer exist. Divided up public spaces are results of uncertain lives in cities. This reality brought up by xenophobia results in the retreat of late modern individuals who have picked up permanent fears regarding this issue. Because when 'security' cease to be a social or public city reality, being safe in urban life becomes related to 'biographical solutions'. Outpourings in reference to xenophobia exemplify the details of the situation. Indeed, the meaning behind the will of late modern individuals to reside in gated communities, in return for the life concept they desire, stems from their idea of fighting against 'the others' in cities. Late modern individuals in new urban spaces are far from the image revealed by Aristotle: "City is the coexistence of differences." They fight against the 'isolation', 'escape', or 'passivity' of the city. In a way, they take refuge in the stability which the escape or the ability to escape from the 'unwanted citizens' (foreigners). In this respect, as gated communities promise to eliminate the unknown, uncanny and unfamiliar, it turns empty streets into 'ideal living condition'. In late modern city, 'foreigner' has become an unmanageable risk and uncertainty (naturally fear) factor due to their potential of bearing all kinds of uncertainties. Because foreigners are people who are likely to disrupt the familiar ideas, accepted truths and the narratives of stability (and taboos).

Indeed, it is possible to say that foreigners have turned into a big city uncertainty in terms of new types of lives.

Late modern individuals think that by discarding the foreigner from their houses and streets that they cope with the uncertainties of neoliberal city. Since uncertainties in this city may resurrect the ghost of distrust, discarding the foreigners mean to expel the ghosts for the late modern individuals. The biggest advantage of such a city is not to be disturbed by strangers. Because as the city becomes a space of uncertainty in relation to masses, the biggest war here is the fight for cleansing private spaces (like emphasized at gated communities) from strangers. The will for being together wish similar people mean to be able to stay away from foreigners due to uncertainty of differences. Namely, new types of freedom specific to city steer away from contacting with different things; on the contrary, it means to have permanent contact – free life. For this reason, the biggest fear of those who reside in gated communities is understood to be the ‘fear of opening up’ caused by the renewed form of the stranger. Lifestyles which promise to eliminate all kinds of contact with the strangers and uncertainties determine ‘the biggest convenience’ of these cities. Such an urban environment, naturally result in the occurrence of ‘the end of the city’. Because, according to the residents of gated communities, ‘foreigners’ are people who are likely to disturb familiar ideas and accepted truths; thus, they have become individuals who are not believed to be cohabit. As a matter of fact, the characteristics of the gated communities and its residences which are subject to aforementioned determinations now reveal the types of transformations specific to context of urban experiences in İstanbul. In a way, the determinations which we expand on during the study reveal that xenophobia in İstanbul has transformed into a war concept which disintegrate city from within. Arising ‘xenophobia’ among the residents of gated communities makes the discussions of ‘the end of public life’ or ‘end of cities’ in ‘late modern city’ possible. Details of this nature revealed by the study are of important output in favour of experiences. It is possible to utter that the new type or urban housing industry emerging in İstanbul trigger ‘mixophobia’, ‘xenophobia’ and ‘heterophobia’. It is even possible to claim the existence of examples revealing a permanent anxiety in regards to urban life. The experiences of the individuals being interviewed in the field during the research are realities in the elaboration of outputs of this nature.

Kaynakça/References

- Aristoteles. (2014). *Ruh üzerine*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2003). *City of fears, city of hopes*. London: University of London Press.
- Bauman, Z. (2010). *Sosyolojik düşünmek*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2011a). *Bireyselleşmiş toplum*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2011b). *Akışkan modern dünyadan 44 mektup*. İstanbul: Habitus Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2012a). *Siyaset arayışı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (2012b). *Küreselleşme: toplumsal sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Modernlik ve müphemlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2016). *Cemaatler: güvenli olmayan bir dünyada güvenlik arayışı*. İstanbul: Say Yayınları.
- Beck, U. (2011). *Risk toplumu: Başka bir modernliğe doğru*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Flusty, S. (1997). Building paranoia. *Architecture of Fear* içinde, 47-60 (edt. Nan Ellin), New York: Princeton Architectural Press.
- Furedi, F. (2001). *Korku kültürü: risk almanın riskleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2004). *Modernliğin sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve bireysel kimlik: Geç modern çağda benlik ve toplum*. İstanbul: Say Yayınları.
- Hartmann, K. (2014). *Küresel çarkın dışında kalanlar: Tüketim toplumundaki yeni fakirlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Harvey, D. (2005a). *Space of neoliberalism: Towards of theory uneven geographical development*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Harvey, D. (2005b). *Sermayenin mekanları*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Jacobs, J. (2011). *Büyük Amerikan şehirlerinin ölümü ve yaşamı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Leitner, H.; vd. (2007). Contesting urban futures: Decentering neoliberalism. *Contesting Neoliberalism* içinde (s.1-25), New York: Guilford Press.
- Low, S. (2003). *Behind the gates: life, security, and the pursuit of happiness in fortress America*. New York: Routledge.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sennet, R. (1999). *Gözün vicdanı: Kentin tasarımı ve toplumsal yaşam*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sennett, R. (1977). *The hidden injuries of class*. Cambridge: The Cambridge University Press.
- Sennett, R. (2010). *Kamusal insanın çöküşü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sennett, R. (2011a). *Ten ve taş: Batı uygarlığında beden ve şehir*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sennett, R. (2011b). *Yeni kapitalizm kültürü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sennett, R. (2012). *Karakter aşınması: Yeni kapitalizmde işin kişilik üzerindeki etkileri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Simmel, G. (2016). Yabancı. *Yabancı: Bir ilişki biçimi olarak ötekilik* içinde (s.27-52) (der. Levent Ünsaldı), Ankara: Heretik Yayınları.
- Smith, A. (2006). *Milletlerin zenginliği*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Kadir Şahin, Dr. Öğr. Üyesi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde lisans, yüksek lisans ve doktora öğretimini tamamladı. 2009-2016 yılları arasında Karabük Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 2016

yılından bu yana da aynı kurumda Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaya devam etmektedir. Yazarın çalışmaları ağırlıkla kent, göç, korku ve belirsizlikler bağlamında yoğunlaşmaktadır.

Kadir Şahin, assistant professor. He completed his undergraduate, graduate and doctorate education in Sociology Department at Aydın Adnan Menderes University. He worked as a instructor in Karabuk University Department of Sociology between 2009-2016. He has been working as an assistant professor at the same university since 2016. His work focuses mainly on urban, migration, fear and uncertainties.

E-mail: ksahin@karabuk.edu.tr, kadirsahin09@gmail.com